

VILLAGE HOSTS

Open School for Village Hosts

Priručnik

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ovaj projekat se finansira uz podršku Evropske komisije. Ova publikacija odražava samo stavove autora i Komisija nije odgovorna za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

Sadržaj

1. Uvod.....	4
1.1. O Priručniku.....	4
1.2. O projektu.....	5
1.3. Ko je seoski domaćin.....	7
2. Pozadina i kontekst.....	9
2.1. Koncept seoskog domaćina/ke.....	9
2.2. Vrednost seoskih domaćina/ki i kako da radimo zajedno.....	10
2.3. Društvene inovacije u ruralnom razvoju.....	11
2.4 Uloga građenja zajednice u ruralnim ekonomijama.....	12
3. Manifest za seoske domaćine/ke.....	14
3.1. Misija seoskih domaćina/ki.....	15
4. Okvir kompetenci za seoskog domaćina.....	17
4.1. Spisak kompetenci.....	19
5. O programu obuke.....	22
5.1. Program obuke – Kako da ga koristite kao seoski domaćin/ka.....	24
5.2. Program obuke – kako da koristite kao trener.....	25

6. Program obuke - sadržaj.....	33
6.1. Modul 0: Uvod - Mišljenje.....	36
6.2. Modul 1.1: Vizija i mapiranje mogućnosti: Inovativno mišljenje i sposobnost delovanja u dvosmslenim situacijama.....	40
6.3. Modul 1.2: Vizija i mapiranje mogućnosti: Upoređivanje i ocena vrednosti.....	43
6.4. Module 2.1: Mapiranje aktera i resursa: Komunikacija i umrežavanje.....	46
6.5. Modul 2.2: Mapiranje učesnika i resursa – ko-dizajniranje i ko-kreacija.....	49
6.6. Modul 3: Pripovedanje o mestu.....	53
6.7 Modul 4.1: Izrada prototipa i uređivanje aktivnosti: Inovacije u proizvodima i uslugama.....	55
6.8. Modul 4.2: Izrada prototipa usluga i uređivanje aktivnosti: Usluga fokusirana na ljude i planetu.....	59
6.9. Modul 5: Izrada platforme za saradnju i nove poslovne modele.....	63
7. Platforma OŠSD i onlajn zajednica.....	66
7.1 Svrha platforme i opšta upotreba.....	66
7.2. Platofrma kao resurs za program obuke.....	68
8. Rezime Priručnika.....	70
9. Prilozi.....	71
10. Zahvalnice.....	74

1. Uvod

1.1. O Priručniku

Priručnik za „Otvorenu školu za seoske domaćine“ je dokument zaveštanja, dizajniran da obuhvati suštinu projekta, metodologije koje su se koristile i uticaj koji ima. On pruža osnovne alate, metodologije i pristupe koji su testirani i pročišćeni tokom trajanja projekta „Otvorena škola za seoske domaćine“. Priručnik pruža praktične poglede na izgradnju zajednice, ruralne ekonomije i društvene inovacije. U pitanju je testament značaju razvoja kompetenci i programa obuka koji podstiču ruralni razvoj. Cilj Priručnika je da bude referentna tačka za stvaranje mreže seoskih domaćina/ki širom Evrope. Ovaj Priručnik nije samo kompilacija alata i metodologija koje su se dokazale kao efektne tokom trajanja projekta; on je testament transformativne snage izgradnje zajednice, ruralnih ekonomija i društvenih inovacija. On je kulminacija kolektivnog znanja, iskustava i uvida.

Kako i kada se koristi

Primarni cilj Priručnika je da vodi one koji žele da postanu seoski domaćini/ke ili za one koji žele da razviju kompetence koje se odnose na trening, za organizacije, NVO i za firme koje žele da razumeju, primene i integrišu elemente treninga u svoje kontekste. Od ovog izdanja, posebnu korist će imati oni čiji je cilj oživljavanje malih sela i traženje inovativnih rešenja u rešavanju izazova zajednica na ruralu. Bilo da ste seoski domaćin/ka početnik/ca, vođa zajednice ili organizacija sa ciljem da napravi razliku u ruralnim područjima, ovo izdanje vam daje uvide i metodologije koji se mogu primeniti u različitim okolnostima.

Cilj Priručnika je da:

- **Edukuje.** Pruža edukativnu perspektivu na izgradnju zajednice, ruralne ekonomije i društvene inovacije.
- **Inspiriše.** Služi kao društveni dokument koji naglašava važnost ruralnog razvoja i programa treninga koji ga podržavaju.

- **Vodi.** Pruža smernice budućim seoskim domaćinima/kama i trenerima, sumirajući osnovne savete, alate, metodologije i pristupe koji su validirani tokom trajanja projekta.

Šta Priručnik jeste, a šta nije

Priručnik je:

- Vodič sa savetima, definicijama, alatima, metodologijama i pristupima u okviru projekta „Otvorena škola za seoske domaćine”.
- Vodič je dokument zaveštanja i odraz uticaja projekta i njegovog značaja u promovisanju ruralnog razvoja.

Priručnik nije:

- Univerzalno rešenje koje odgovara svima. Iako pruža smernice, podstiče prilagođavanje specifičnim kontekstima i potrebama.
- Statični dokument. Očekuje se da će se razvijati kako se budu javljale nove metodologije, a okruženje ruralnog razvoja se bude menjalo.
- Isključivo teorija. Priručnik naglašava praktičnu primenu i uticaj na stvaran život, podstičući čitaoce da primene i prilagode pristup svojim zajednicama.

1.2. O projektu

Projekat Otvorena škola za seoske domaćine (OŠSD) je inicijativa koja nastoji da obnovi i revitalizuje mala sela širom Evrope. Projekat prepoznaje jedinstvene izazove i mogućnosti ovih zajednica. Ima za cilj da bude vodič i pokretačka sila ka pozitivnoj

promeni. U pitanju je inicijativa za revitalizaciju ruralnih područja uvođenjem nove društvene, ekonomske i ekološke dinamike. Projekat prepoznaje potencijal ovih sela da ponude jedinstvena iskustva, projekte i modele usluga ili proizvoda.

Svrha, vizija i ciljevi

Projekat OŠSD proistekao je iz dubokog razumevanja izazova sa kojima se suočavaju manja sela, naročito ona sa populacijom ispod 5000 stanovnika. Gruba realnost tih sela je depopulacija, ograničeni resursi i ekonomska stagnacija. Međutim, uprkos ovim izazovima, postoji tračak nade i prostor za inovaciju. Projekat OŠSD je zamišljen kako bi pojačao ove pozitivne signale, postavljajući temelje za „ruralnu renesansu”. Renesansa zamišlja ruralna područja koja su živopisna, održiva i okrenuta budućnosti. Cilj projekta je da zaustavi i preokrene pad, stvarajući napredne zajednice koje su privlačne njihovim stanovnicima i posetiocima. To je vizija osnaženih sela, u kojima se materijalni i nematerijalni izvori efikasno ubiraju, i u kojima svaki pojedinac ima ulogu u oblikovanju budućnosti zajednice.

Šta je Otvorena škola

Otvorena škola nije obrazovna ustanova; to je pokret. Ona nudi alate i praktične pristupe, skrojene po potrebama seoskih domaćina/ki na osnovu okvira kompetenci. Otvorena škola naglašava iskustveno učenje, u kojem seoski domaćini/ke mogu da primene svoje znanje u stvarnom svetu. Takođe, „škola” služi kao čvorište, povezujući seoske domaćine/ke iz različitih zajednica, olakšava razmenu ideja, negujući osećaj zajedništva i zajedničke svrhe.

„Otvorena škola za seoske domaćine” ne zasniva se na standardnom obrazovnom modelu. Projekat prepoznaje jedinstvenost svakog sela. Upućuje na spektar kompetenci, omogućavajući seoskom domaćinu/ki da bira one koje najviše odgovaraju njihovim potrebama.

Pristup projektu i rezultati

Metodologija živih laboratorija („Living lab” metodologija) nalazi se u osnovi projekta OŠSD. Ovaj pristup je orjentisan na korisnika i vođen istraživanjem, promovišući iterativan razvoj i kontinuirano prikupljanje povratnih informacija. Stavljajući projekat u kontekst stvarnog života, metodologija živih laboratorija obezbeđuje rešenja koja su inovativna ali i praktična i održiva. Ovaj pristup podstiče ko-kreaciju, u kojoj članovi zajednice aktivno učestvuju u projektu, doprinoseći svojim uvidima, stručnošću i perspektivama.

Pored seta alata i Okvira kompetenci, materijalni rezultati projekta su Manifest, koji se zalaže za ulogu seoskog domaćina/ke i ovaj Priručnik. Pored toga, projekat pruža i onlajn platformu za saradnju koja prikuplja priče, pruža alate i neguje zajednicu za razmenu znanja.

Etika i licenca za upotrebu

Svi materijali i izvori koji su razvijeni kao deo projekta su otvorenog koda, čime se osigurava njihova dostupnost svima i mogu se prilagoditi različitim kontekstima. Posvećenost otvorenosti i saradnji je svedočanstvo etosa projekta, koji vrednuje deljenje znanja, osnaživanje zajednice i zajednički rast.

1.3. Ko je seoski domaćin

Srce projekta OŠSD je figura „seoskog domaćina”. Ova osoba je duboko ukorenjena u zajednici i služi kao spona, spaja različite zainteresovane strane i pokreće inicijative u zajednici. Seoski domaćin/ka nije samo pasivni posmatrač već aktivni učesnik/ca, koji prepoznaje mogućnosti, podstiče saradnju i predvodi transformativne projekte. Oni su šampioni/ke zajednice, zagovaraju potrebe zajednice, slave uspehe i ukazuju na izazove.

Zamislite Anu, mladu ženu koja se vratila u selo svog detinjstva nakon godina provedenih u gradu. Ona vidi potencijal u svojoj zajednici i ulazi u ulogu seoske domaćinke, koristi svoje iskustvo iz grada i lokalno znanje kako bi premostila nedostatke i pokrenula projekte. Ili, uzmite Jakuba, nastavnika u penziji koji je uvek bio aktivan u dešavanjima u zajednici. Kao seoski domaćin, on koristi svoju široku mrežu i duboko razumevanje zajednice, kako bi spojio ljude i pokrenuo promenu.

Profesija seoskog domaćina/ke igra ključnu ulogu u ovoj transformaciji. Seoski domaćin/ka je konektor, onaj koji prepoznaje i povezuje resurse koji možda već postoje unutar zajednice, ali su slabo iskorišćeni ili izolovani. Raspon tih resursa ide od ljudi, mesta, građevina, sve do veština i znanja. Stvaranjem ovih veza, seoski domaćin/ka mogu razviti nove usluge koje podržavaju inovativni poslovni modeli, kao što su: rad na daljinu, deljenje životnog prostora, platforme za kooperative, turizam sa pozitivnim uticajem, spajanje sa prirodom, avanturistički sportovi, deljenje farmi, putovanja u cilju učenja, velnes odmori, radni odmori, staze nasleđa i mnogo, mnogo više. Uloga seoskog domaćina/ke je višestruka. Iako su im često potrebne „tvrde” veštine, kao što su poznavanje digitalnih tehnologija i poslovno planiranje, njihove najvažnije vrednosti često leže u domenu „mekih” veština. Kao eksperti za saradnju, njihova sposobnost da ugoste, okupe, pomognu, animiraju i koordiniraju je, najvažnija.

Projekat priznaje da, iako je termin „seoski domaćin/ka” relativno nov, suština uloge, nije nova. Pioniri na lokalnu, društveni inovatori i preduzimljivi lokalni zvaničnici su pod različitim imenom obavljali slične zadatke. Hitnost ove uloge postaje očigledna ako se uzme u obzir opadanje broja malih sela u različitim evropskim zemljama. Na primer, Italija beleži pad u 5500 malih sela, Španija u 3500 i Srbija u 4700.

2. Pozadina i kontekst

2.1. Koncept seoskog domaćina/ke

Širom Evropske unije, mnoge države se bore sa izazovom depopulacije na ruralu. Nekada puna aktivnosti, sela se sada suočavaju sa rizikom da postanu pusta. U susret depopulaciji sela i ekonomskih izazova, pojava seoskog domaćina/ke predstavlja pristup koji će revitalizovati zajednicu širom sela u Evropi.

Centralna tačka ove inicijative su seoski domaćini/ke, ključni akteri u ponovnom oživljavanju angažovanja na lokalnu i ekonomskih aktivnosti. Ova uloga je u suštini interdisciplinarna, zahteva harmoničnu mešavinu mekih veština, kao što su sposobnost adaptacije, proaktivnost, i najvažnije, umetnost ugošćavanja. Ove osobe mogu da udahnu nazad život u ova mala sela, povećavajući njihovu privlačnost kao mesta za život, posetu i investiranje. Njihova uloga je slična ulozi koju ima socijalna infrastruktura, vezivno tkivo koje omogućava različitim zainteresovanim stranama da neometano sarađuju. Njihovim naporima, javljaju se lokalna, rešenja specifična za kontekst – rešenja koja imaju odjeka u zajednici i koja prihvataju njeni članovi.

Na posletku, koncept seoskog domaćina/ke je harmonično usklađen sa globalnim tendencijama. Rezonuje sa prioritetima izraženim u Erasmus+ programu. Koncept je izgrađen na principima Održivog razvoja Ujedinjenih nacija (SDG) i Ciljevima unutrašnjeg razvoja (ING). Bilo da se zalaže za dobro zdravlje, da promoviše ekonomski rast, osigurava ravnotežu polova ili zagovara održive zajednice i klimatske aktivnosti, seoski domaćini/ke ubrzavaju razvoj zajednice, društvene inovacije i revitalizaciju ruralnih područja koja su u nepovoljnom položaju.

2.2. Vrednost seoskih domaćina/ki i kako da radimo zajedno

Projekat Otvorena škola za seoske domaćine/ke unaprediće život vaše seoske zajednice i izgraditi njegov potencijal. On podržava rast lokalnih firmi, čuva voljenu tradiciju, ojačava susedske veze i promoviše brigu o životnoj sredini. Ko može imati koristi od projekta? Spektar korisnika i zainteresovanih strana vezanih za seoske domaćine/ke je širok. Obuhvata seoske domaćine/ke, trenere, stanovnike sela, lokalne zajednice, NVO, opštine, mala i srednja preduzeća, lokalne akcione grupe. Svako od njih igra centralnu ulogu u razvoju zajednice. Evo šta projekat može da donese vašoj zajednici:

- **Unapređenje ekonomije.** Seoski domaćini/ke pomažu u pokretanju novih poslovnih poduhvata i kreiranju radnih mesta. Oni otkrivaju inovativne načine prihodovanja koja su korisna za vaše selo.
- **Očuvanje vaše kulture.** Bave se lokalnim zanatima, narativima i festivalima, vodeći računa da vaše nasleđe ostane živo i pozivaju druge da poštuju vašu jedinstvenu priču.
- **Ujedinjenje zajednice.** Seoski domaćini/ke osiguravaju da se svačiji glas čuje pri donošenju zajedničkih odluka. Oni pomažu pri saradnji kod važnih inicijativa.
- **Očuvanje životne sredine.** Oni zagovaraju prakse koje štite vaše prirodno okruženje, kao što je očuvanje lokalnih izvora vode, šuma i divljih životinja.

Kako da prepoznate seoskog domaćina među vama

Seoski domaćini mogu biti vaši prijatelji, komšije ili drugi članovi zajednice koji su posvećeni pozitivnoj promeni. Prepoznaju se po sledećim osobinama:

- **Oni predvode inicijative.** Ove osobe predvode projekte, kao što su aktivnosti u zajednici ili događaji na lokalnu.
- **Inovatori su u srcu.** Seoski domaćini osmišljavaju pametna rešenja za dugogodišnje probleme.
- **Sarađuju sa zajednicom** ujedinjujući različite grupe – škole, firme, klubove – koji su okrenuti zajedničkim ciljevima.

- **Čuvari su prirode.** Njihovi razgovori se često odnose na održivo življenje i zaštitu životne sredine.

Saradnja sa seoskim domaćinima/kama

Udruživanje sa seoskim domaćinom/kom može da dovede do transformativnih postignuća u zajednici.

Evo na koji način možete da date doprinos:

- **Učestvujte:** Ako vode neki poduhvat, ponudite vašu pomoć. Svaki doprinos, ma koliko mali, se računa.
- **Komunicirajte:** Podelite vašu viziju za unapređenje vašeg sela. Oni su otvoreni za različite perspektive i ideje.
- **Ponudite podršku:** Bilo da je u pitanju vreme, resursi ili širenje priče o naporima zajednice, vaše učešće je neprocenjivo.
- **Proširite mrežu:** Ako poznajete osobe ili grupe koje mogu da daju doprinos, upoznajte ih sa seoskim domaćinima/kama. Što je šira mreža vaših zajedničkih resursa, to će vaša inicijativa imati više uticaja.

2.3. Društvene inovacije u ruralnom razvoju

Društvena inovacija je transformativna sila koja može da preoblikuje ruralni pejzaž i udahne novi život u zajednice koje se bore sa izazovima kao što su depopulacija, ekonomska stagnacija i ograničeni pristup osnovnim uslugama. Projekat OŠSD prepoznaje ključnu ulogu društvene inovacije u pokretanju pozitivnih promena u ruralnim oblastima. Cilj mu je da iskoristi svu moć za revitalizaciju sela širom Evrope.

Često percipirana kao statični entiteti, sela mogu postati dinamični centri promene. Mogu da posluže kao igralište za interdisciplinarne, društveno inovativne zajednice za eksperimentisanje i istraživanje strategija koje će obezbediti prosperitet i blagostanje stanovnika na selu. Pristup na projektu, odozdo prema gore (bottom-up) dizajniran je tako da aktivira zajednice,

prikupi kolektivnu inteligenciju i osmisli rešenja koja ispunjavaju potrebe svih zainteresovanih strana. Ova inkluzivna metodologija osigurava da kreatori politika i građani imaju ravnopravan glas u kreiranju budućnosti svojih sela.

U projektu OŠSD, termin društvena inovacija se ne koristi iz pomodarstva, već je opipljiv alat koji može koristiti u transformaciji ruralne zajednice. Fokusirajući se na presek društvenih i ekoloških sistema, cilj projekta je da identifikuje i kapitalizuje prilike za inovacije. Naglasak projekta na društvenim inovacijama je evidentan u njegovoj posvećenosti da inspiriše i obrazuje proaktivne seoske domaćine/ke. Oni su zamišljeni kao lideri koji će predvoditi inicijative u ruralnim oblastima, doprinoseći, na taj način, evoluciji novih pravaca u oblasti društvenih inovacija u Evropi. Ovo je posebno važno za regione koji se bore sa izazovima masovnog napuštanja ruralnih oblasti.

Nedavni globalni događaji, kao što je pandemija COVID-19, dodatno je istakla potrebu za inovativnim pristupima u ruralnim oblastima. Sela su ponovo zamišljena kao prostori koji nude jednostavniju društvenu distancu, prirodu u izobilju i pogodno okruženje za rad na daljinu. Ova promenjena percepcija predstavlja priliku za razvoj novih, pozitivnih strategija za revitalizaciju sela.

Društvena inovacija koja je karakteristična za određenu lokaciju stoji na čelu ruralnog razvoja. Ona naglašava značaj razumevanja i poštovanja nasleđa zemlje, istovremeno prepoznajući ulogu aktivnog učešća građana i angažovanja u podsticanju društvene inovacije. Očuvanje ravnoteže između očuvanja tradicije i prihvatanja inovacije je ključni aspekt ovog pristupa.

2.4 Uloga građenja zajednice u ruralnim ekonomijama

Građenje zajednice je kamen temeljac revitalizacije i održivog rasta ruralnih ekonomija, koja obećava podmlađivanje i održivi razvoj. Suština građenja zajednice leži u njenoj sposobnosti da podstiče veze, neguje saradnju i kultiviše osećaj pripadnosti među

članovima. Kroz ove veze se identifikuju mogućnosti, lokalni akteri se ujedanjuju a projekti sa uticajem se započinju. Prisustvo obučanih individua, kao što su seoski domaćini/ke, igra ključnu ulogu u ovom procesu.

Građenje zajednice prevazilazi granice infrastrukturnog ili ekonomskog razvoja i neguje okruženje u kojem mogu da se jave nova rešenja za dugogodišnje izazove. Stavljanjem u prvi plan inicijative koje su okrenute zajednici, sela mogu da posvedoče preporodu svog kulturnog, ekonomskog i društvenog tkanja. Jedna od osobina građenja zajednice koja se ističe je stavljanje akcenta na zajedničko stvaranje. Fokus na zajedničkim naporima i ko-kreaciji sa građanima, organizacijama i kreatorima politika osigurava da su rešenja i inicijative koje se javljaju inovativna i da duboko rezonuju sa potrebama i težnjama zajednice.

Štaviše, izgradnja zajednice podržava razmenu znanja i uzajamno učenje. Takve interakcije su plodno tlo za razmenu ideja, neguju inovaciju i promovišu najbolje primere iz prakse. Zajednica je stvaranje veza, negovanje saradnje i kultivisanje osećaja pripadnosti. Tu se radi o prepoznavanju vrednosti svakog pojedinca/ke i upotrebi kolektivne snage zajednice da zacrti put održivog rasta i razvoja.

Podsticanje neprekidnog učenja i prilagođavanja

Dinamička priroda izazova u ruralnim oblastima traži neprekidno učenje i prilagođavanje. Iako pruža grubi okvir, projekat takođe podvlači značaj fleksibilnosti i prijemčivosti za potrebe zajednica koje se razvijaju. Uspeh projekta Otvorena škola za seoske domaćine leži u njegovom potencijalu da inspiriše i vodi buduće inicijative. Duh saradnje, naglasak na ko-kreaciji i fokus na održiva rešenja, čine temelj ovog projekta.

3. Manifest za seoske domaćine/ke

Sadržaju dokumenta Manifesta možete pristupiti na ovom linku: <https://www.villagehosts.eu/manifesto/>

Manifest Otvorene škole za seoske domaćine je osnivački dokument koji artikuliše ključne principe, misiju i viziju seoskih domaćina/ki. On služi kao vodič, naglašavajući predanost ka poboljšanju dobrobiti zajednice, osnaživanju stanovnika i negovanju aktivnog učešća u procesu donošenja odluka. Manifest naglašava transformativnu ulogu seoskih domaćina/ki u pokretanju aktivnosti, saradnji i upravljanju održive promene unutar lokalnih ekosistema. Prihvaćen kao prvo izdanje, otvoren je za razvoj i prilagođavanje kako se pokret i njegove potrebe budu razvijali. Fleksibilnost osigurava da će Manifest ostati relevantan i da će odgovoriti na promenu dinamike ruralnih zajednica i razvoj uloge seoskih domaćina/ki.

Kako i kada se koristi

Manifest OŠSD nije samo izjava o nameri već praktični vodič za akciju. Seoski domaćini/ke i zainteresovane strane u zajednici bi trebalo da koriste Manifest kao putokaz za implementaciju inicijativa koje pokreću zajednicu. On ističe korake za zajedničko angažovanje, od kreiranja zajedničke vizije do uspostavljanja vodećih principa koji su odraz vrednosti zajednice. Kontinuirano učenje, razmena znanja i inkluzivno upravljanje, promovišu se kao mehanizmi za postizanje holističkih rezultata zajednice.

Manifest OŠSD ima primenu u različitim fazama projekata razvoja zajednice. Naročito je relevantan tokom faze planiranja, kada je zajednička vizija od vitalnog značaja i tokom faze izvršenja, kada principi saradnje, inkluzivnosti i održivosti moraju da budu u prvom planu. Manifest je takođe i alat za refleksiju, pomažući zajednicama da ocene svoj napredak i po potrebi, ponovo usklade svoje strategije sa osnovnim vrednostima.

Pored toga, Manifest je ključan u artikulisanju novog koncepta ili osećaja koji još uvek nije jasno definisan - koncept seoskog domaćina/ke. On pomaže zajednicama i pojedincima/ka da prepoznaju i izraze svoje napore, govoreći: „Da, to je ono što radimo.”, ili „Ovome težimo.” Kao alat za komunikaciju, Manifest pomaže u deljenju vrednosti pokreta seoskih domaćina/ki sa onima koji još uvek nisu upoznati sa konceptom, pomažući im da vide potencijal bez potrebe za ubeđivanjem. On služi kao most, povezujući suštinu koncepta seoskog domaćina/ke sa težnjama i ciljevima šire zajednice.

3.1. Misija seoskih domaćina/ki

Misija seoskih domaćina/ki je duboko ukorenjena u poboljšanju dobrobiti stanovnika i ekosistema. Oni su kreatori promena koji osnažuju zajednice time što podstiču aktivno učešće i liderstvo u procesima donošenja odluka. Povezujući sredstva unutar zajednice, kao što su ljudi, mesta i veštine, seoski domaćini/ke pokreću transformativni pokret koji u prvi plan stavlja holističke i održive rezultate za ruralna područja. Manifest uvodi 8 principa za seoske domaćine/ke:

- 1. Prilika.** Nezadovoljstvo gentrifikovanim urbanim centrima i mejnstrim aktivnostima započelo je ovaj trend i pre krize COVID-19, koja ga je dodatno povećala. Ali novi projekti, novi načini zarađivanja za život, nove veze, niču među mnoštvom malih evropskih sela.
- 2. Misija.** Misija seoskih domaćina/ki je da unaprede dobrobit stanovnika i ekosistema. Seoski domaćini/ke osnažuju zajednice i podstiču aktivno učešće u procesima donošenja odluka koji oblikuju njihove živote.
- 3. Seoski domaćini/ke: nova profesija.** Seoski domaćini/ke traže i povezuju sredstva koja možda već postoje u zajednici – ali su nepoznata ili izolovana: ljude, mesta, građevine i veštine.
- 4. Žive priče o seoskim domaćinima/kama pionirima.** Seoski domaćini/ke mogu biti koren našeg oslabljenog seoskog tla i zajednica, obnavljajući privredu, štiteći ekosisteme i jačajući zajednice.

- 5. Uticaj seoskih domaćina/ki.** Uloga seoskog domaćina/ke će uticati na lokalni ekosistem stvaranjem pravednijeg, održivijeg, naprednog ruralnog okruženja, uključujući ekonomski razvoj, očuvanje kulture i osnaživanje zajednice.
- 6. Saradnja u okviru lokalnog ekosistema.** Domaćini/ke će intervenisati u postojećem ekosistemu, pokretanjem aktivnosti, motivisanjem drugih, predlaganjem ideja i rešenja, preuzimanjem liderskih ili rukovodećih pozicija.
- 7. Širenje semena seoskih domaćina.** Seoski domaćini/ke mogu da podstaknu podršku i ulože kolektivne napore da odgovore na potrebe svoje zajednice. Svako selo ima moć da napravi razliku tako što će prepoznati svoj potencijal i udružiti snage sa drugima.
- 8. Implementacija inicijativa seoskog domaćina u vašoj zajednici.** Inicijative seoskih domaćina/ki često potiču iz pojedinačnih akcija, ali se neizbežno šire na lokalne fizičke zajednice i povezuju se sa globalnim onlajn zajednicama.

4. Okvir kompetenci za seoskog domaćina

Sadržaju dokumenta Okvira kompetenci možete pristupiti na ovom linku: <https://www.villagehosts.eu/competencies/>

Okvir kompetenci ističe neophodne kompetence za seoske domaćine/ke. Okvir kompetenci je strukturisani vodič za pojedince/ke koji rade kao seoski domaćini/ke i njihove trenere. Dizajniran je tako da podrži poboljšanje standarda života u malim selima i ruralnim oblastima na način da identifikuje osnovne veštine i kompetence za održivi razvoj i usluge unutar zajednice.

Osim toga što je okvir za razvoj programa obuke za OŠSD, Okvir kompetenci za seoske domaćine/ke doprinosi višem cilju održivog ruralnog razvoja. U pitanju je praktična primena stečenih veština i znanja i uticaj u stvarnom životu. Seoski domaćini/ke, kroz svoj rad, doprinose praktičnom pristupu razvoju zajednice, fokusirajući se na vidljiva poboljšanja i održive prakse.

Kreiranje ovog Okvira bazirano je na Principu trostrukog dizajna, koji uključuje: definisanje, dizajniranje i isporučivanje sadržaja. Ovaj pristup je izabran kako bi osigurao da Okvir na adekvatan način upućuje na stvarne potrebe i izazove u zajednici. Okvir je usklađen sa uspostavljenim evropskim okvirima kompetencija, osiguravajući njegovu relevantnost i primenljivost. Takođe, uvodi koncept progresije, u kojem seoski domaćin/ka može da napreduje od osnovnog nivoa do nivoa eksperta, pružajući putanju za kontinuirano učenje i napredovanje u okviru programa obuke.

Kako i kada se koristi

Kao seoski domaćin/ka, tvoja uloga je ključna u korišćenju odabranih kompetenci kako bi pokrenuo pozitivne promene u okviru tvoje zajednice. Evo kako možeš da integrišeš ove veštine:

- **Procena zajednice.** Koristi svoje komeptence da oceniš snage, potrebe i prilike u svom selu. Identifikuj oblasti u kojima određene komptence mogu imati najvećeg uticaja, kao što je održivi turizam, preduzetništvo na ruralu ili očuvanje kulture.
- **Pokretanje projekata.** Iskoristite svoje veštine da započnete projekte koji se bave potrebama zajednice. Na primer, primenite tehnike društvenih inovacija za pokretanje inicijativa koje rešavaju lokalne probleme ili koristite metodologiju dizajnerskog razmišljanja za razvoj novih prostora u okviru zajednice.
- **Mobilizacija resursa.** Iskoristite vašu mrežu i znanje da skupite resurse. Ovo može da uključi organizovanje sakupljanja sredstava u zajednici za lokalne poslovne poduhvate ili povezivanje sa spoljnim organizacijama zarad podrške i saradnje.
- **Deljenje veština.** Organizujte radionice ili sastanke zajednice kako biste preneli vaša znanja drugima. Edukacija stanovnika o kompetencama koje ste stekli kroz OŠSD ih mogu osnažiti da preduzmu aktivne uloge u razvoju zajednice.

Ključne kompetence i njihova primena

U dokumentu Okvir kompetenci je identifikovano pet glavnih kompetenci, koje obuhvataju različite oblasti, kao što je ruralni razvoj, građenje zajednice i društvene inovacije. Ove praktične kompetence su fokusirane na aktivnosti koje seoski domaćini/ke mogu da preduzmu:

- Ohrabrivanje odgovornog turizma i povezivanje ljudi sa prirodom.
- Podrška lokalnim firmama, promovisanje proizvoda i marketiranje lokalnih dobara i usluga.
- Povezivanje različitih sredstava unutar zajednice, uključujući ljude, lokalitete, infrastrukturu, firme i veštine.
- Omogućavanje saradnje između širokog spektra partnera i zainteresovanih strana.

Svaka oblast kompetence uključuje specifične ishode učenja, obezbeđujući seoskim domaćinima/kama praktične veštine i znanja koja mogu direktno da koriste.

4.1. Spisak kompetenci

Kao rezultat, sledećih pet oblasti kompetenci, identifikovanih u ovom Okviru kompetenci, doprinose dizajnu i strukturiranju modula Programa treninga za Otvorenu školu za seoske domaćine. (PR2):

1. Vizija i mapiranja prilika (oblast kompetencija (CA) 1)
2. Mapiranje aktera i resursa (oblast kompetencija (CA) 2)
3. Pripovedanje o mestu (oblast kompetencija (CA) 3)
4. Izrada prototipa usluga i vođenje aktivnosti i rezultata (oblast kompetencija (CA) 4)
5. Sastavljanje platforme za saradnju i novi poslovni modeli. (oblast kompetencija (CA) 5)

U okviru gore navedenih oblasti kompetencija, sledećih devet kompetenci se smatra ključnim za seoske domaćine/ke, imajući u vidu proces dizajna i metodologije:

1. Inovativno i refleksivno razmišljanje
2. Sposobnost delovanja u dvosmislenim situacijama
3. Metodologija uporedne analize i procene
4. Komunikacija i umrežavanje
5. Ko-dizajniranje i ko-kreacija

6. Prezentacija i digitalna komunikacija
7. Inovacija sistema proizvoda i usluga
8. Usluga usredsređena na planetu i ljude
9. Preduzetništvo (tj. prodaja/marketing/prikupljanje sredstava)

Sledeće kompetencije su redefinisane kao ishodi učenja koje će seoski domaćini/ke moći da primene u svojim aktivnostima nakon što prođu individualni put učenja (nivoi napredovanja učenja):

- Može da donosi razumne i informisane odluke (CA1)
- Može da primeni analitički način razmišljanja i dizajna (CA1)
- Razume međukulturalne raznolikosti i ukrštanje različitih kultura (CA1)
- Može da održi odnose sa lokalnom zajednicom i partnerima (CA2)
- Može da komunicira sa ljudima i organizacijama (CA2)
- Vešt/a da organizuje učešće zajednice i građana (CA2)
- Može da reši konflikte (CA2)
- Može da preuzme vođstvo i koordinaciju (CA2)
- Vešt/a u angažovanju spoljnih saradnika i delegiranju odgovornosti, zadataka (CA2)
- Vešt/a u komunikaciji putem pripovedanja i pričanja o mestu (CA3)
- Može da razume metodologiju razvoja proizvoda, dizajna iskustva i usluga (CA4)
- Ima osećaj za vizuelnu estetiku (CA4)
- Može da primeni odgovarajuće metode dizajna na dizajn korisničkog iskustva (CA4)
- Može da definiše mogućnosti finansiranja (CA5)

- Kompetentan/a za primenu različitih strategija prikupljanja sredstava (CA5)
- Može da primeni odgovarajući poslovni model (CA5)
- Zna da razvije i primeni odgovarajuće marketinške strategije i razvoj ciljne grupe (CA5)

Gore opisane odabrane kompetence za seoske domaćine, bile su deo obuke kroz proces i metodologiju dizajnerskog razmišljanja u Programu obuke kao što je opisano u sledećem poglavlju ovog Priručnika.

Ključni zaključci

Okvir kompetenci za seoske domaćine/ke uspostavlja sveobuhvatan set veština i oblasti znanja koji su važni za pojedince, posvećene revitalizaciji i pružanju podrške ruralnim zajednicama. Ovaj okvir služi kao osnovni vodič za seoske domaćine/ke, obezbeđujući im da budu opremljeni da odgovore na mnogostruke zahteve ruralnog razvoja. U nastavku su ključni zaključci iz istraživanja u okviru Okvira kompetenci:

- **Raznovrstan skup veština.** Seoskim domaćinima/kama je potrebna kombinacija kompetenci u oblasti očuvanja kulture, ekonomskog razvoja i društvenih inovacija kako bi na efikasan način podržali i transformisali ruralne oblasti.
- **Personalizovan pristup.** Okvir prepoznaje jedinstvene karakteristike svakog sela, zagovarajući prilagođenu primenu kompetenci koja se zasniva na pojedinačnim potrebama zajednice.
- **Kontinuirano učenje.** Okvir ističe značaj prilagođavanja i rasta. On neprestano ohrabruje seoske domaćine/ke da rafinišu svoje veštine i znanja kroz različite prilike za učenje.
- **Integracija zajednice.** Kompetence idu izvan akademskog znanja, obuhvatajući sposobnost angažovanja, mobilizacije i integracije u lokalne zajednice u cilju održivog razvoja.
- **Usklađenost sa evropskim standardima.** Kompetence su usaglašene sa širim evropskim okvirima, osiguravajući standardizovan a fleksibilan pristup ruralnom razvoju u različitim regionima.

5. 0 programu obuke

Svrha

Program obuke za OŠSD je mesto gde znanje susreće praktičnu primenu, to je putanja dizajnirana za entuzijastične trenere, seoske domaćine/ke i članove zajednice. U pitanju je obrazovna i razvojna inicijativa, dizajnirana da osnaži pojedince – potencijalne i postojeće seoske domaćine/ke – pomoću veština, znanja i resursa, neophodnih kao pomoć u rastu zajednice, kao pokretača društvenih inovacija i doprinosa ekonomskoj revitalizaciji ruralnih oblasti. Bilo da vodite druge seoske domaćine/ke ka uspehu, direktno sami primenjujete ove veštine, ili ste deo zajednice koja podržava ovaj ekosistem, ovaj program obuke je vaš saputnik. Program obuke za OŠSD služi kao platforma za učenje i odskočna daska za akciju, nudeći alate, znanje i mrežu podrške koja ubrzava dugoročne pozitivne promene u ruralnim zajednicama.

Program obuka razvijen je za postizanje sledećih ciljeva:

Rešavanje problema depopulacije u ruralnim oblastima

Mnoga sela u Evropi, naročito ona sa manje od 5000 stanovnika, suočavaju se sa izazovom depopulacije. Ipak, postoje signali pozitivne promene. Javlja se mnoga društveno odgovorna i ruralna preduzeća, koja kreiraju uslove za život i neguju pozitivni društveni uticaj. Ovaj fenomen, nazvan „renesansa sela”, ima korena u mapiranju resursa. Potencijal ruralnih područja povećan je identifikacijom i analizom postojećih resursa, od ljudi do prirodnih resursa.

Jačanje potencijala na ruralu kroz obuku

Programi obuka su ključni za ovu transformaciju. Oni opremaju individue veštinama i znanjima koji su potrebni za aktivaciju ruralnih regiona, za dobrobit zajednice i poboljšanje uslova života. Ovi programi jačaju društvene, kulturne, prirodne i ekonomske potencijale ruralnih područja, fokusirajući se na mapiranje resursa.

Podrška postojećim inicijativama

Iako je cilj kreiranje novih mogućnosti za ruralni razvoj, ovi programi obuka podržavaju i postojeće inicijative. Oni omogućavaju strukturirani pristup, obezbeđujući da se ne ulažu dvostruki naponi i da se resursi optimalno iskoriste.

Holistički pristup ruralnom razvoju

Programi obuka ističu holistički pristup koji se fokusira na ekonomski razvoj i društvenu i kulturnu revitalizaciju. Oni promovišu građenje zajednice, održivost i inovacije, obezbeđujući da ruralna područja budu spremna za suočavanje sa izazovima modernog doba.

Dugoročni uticaj

Prednosti ovakvih programa obuke postavljaju temelj za održivi rast, obezbeđujući da ruralna područja ostanu živa i otporna u promenljivoj dinamici. Ovi programi obezbeđuju dugoročnu vitalnost u ruralnim regionima opremajući individue veštinama za razumevanje i upravljanje procesima na ruralu, zajednicama i poslovnim modelima.

5.1. Program obuke – Kako da ga koristite kao seoski domaćin/ka

Kako i kada se koristi

U programu, pružamo primenjive alate i metode koji će unaprediti vaše projekte, angažovati zajednicu i pokrenuti održivi razvoj u vašem mestu. Materijali za obuke, koji su dostupni na OŠSD platformi i koji su opisani u ovom Priručniku, su vaša knjiga za igranje. Koristite ove alate da planirate, sprovodite i ocenjujete vaše inicijative. Primenite ih u realnom svetu sa kojim se suočavate u okviru projekata u vašoj zajednici.

Alati, okviri i saveti koji su predstavljeni u modulima obuka čine temelj koji vas podržava u radu na projektima koji su utemeljeni u zajednici. U nastavku su prednosti njihove upotrebe i na koji način vam mogu pomoći u različitim fazama razvoja projekta:

- **Identifikovanje potreba i prilika.** Počnite sa ocenom trenutnog statusa vašeg sela ili zajedničkog projekta. Koje su potrebe, izazovi ili neiskorišćene mogućnosti? Iskoristite ove materijale za obuku da biste uradili SWOT analizu (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – Jake strane, Slabosti, Potrebe, Pretnje) da biste jasno razumeli vašu početnu tačku. Ova ocena je ključna jer vas informiše kada i kako treba primeniti različite alate i strategije za postizanje maksimalnog uticaja.
- **Planiranje i razvoj projekta.** Jednom kada ste identifikovali potrebe i potencijal vaše zajednice, vreme je da počnete da planirate. Koristite alate kao što su Business Model Canvas ili 3P održivosti da biste istakli strukturu vašeg projekta, ciljeve i mere održivosti. Ovi okviri vam pomažu da organizujete svoje misli, postavite dostižne ciljeve i razmislite o finansijskim i operativnim troškovima vaše inicijative.
- **Angažovanje zajednice i saradnja.** Vaš projekat će napredovati uz podršku i učešće zajednice. Koristite metode uvedene tokom obuke, kao što je mapiranje zainteresovanih strana, da biste identifikovali ključne članove zajednice i zainteresovane

strane koji bi mogli da doprinesu projektu ili da imaju koristi od njega. Alati kao što su Sastavljanje platforme za saradnju podstiču saradnju, deljenje ideja i prikupljanje povratnih informacija.

- **Faza implementacije.** Ovo je trenutak kada vaš projekat počinje da živi. U zavisnosti od vaše specifične inicijative, ovo može uključivati organizovanje lokalnog događaja, pokretanje kooperative, pokretanje turističke usluge ili druge aktivnosti. Tokom ove faze, konsultujte materijale za obuku za smernice u vezi sa strategijama izvršavanja, procesa praćenja i prilagođavanja na izazove. Zapamtite, studije slučaja sa obuke nisu samo priče već iskustva učenja koja na detaljan način prikazuju praktične pristupe i rešenja.
- **Ocena i prilagođavanje.** Nakon što neko vreme vodite svoj projekat, koristite metode iz obuke da procenite njegov uspeh i oblasti u kojima je potrebno poboljšanje. Pitanja za samoevaluaciju i alati za dobijanje povratnih informacija su od neprocenjive vrednosti u ovom procesu, pomažući vam da razmislite o rezultatima i prikupite uvide od svih učesnika i zainteresovanih strana. Pejzaž društvenog rada i preduzetništva se stalno razvija. Koristite ovaj sadržaj kao živi resurs za ponovno razmatranje i nadogradnju svog znanja i strategija.
- **Kontinuirano učenje i rast.** Vaše putovanje se ne završava nakon jednog projekta. Koristite ono što ste naučili da rastete i da se neprestano prilagođavate. Bilo da širite postojeći projekat ili da počinjete novi, materijali za program obuke vam služe kao višegodišnji resurs. Budite u kontaktu sa platformom Seoskih domaćina/ki i sa vašim kolegama seoskim domaćinima/kama i razmenjujte iskustva, uvide i podršku.

5.2. Program obuke – kako da koristite kao trener

Kako i kada se koristi

Kao trener, vi ste most između znanja i primene znanja, teorije i prakse. Vaša uloga uključuje obrazovanje ili podučavanje, inspiraciju, osnaživanje i jačanje. Materijali za obuku sažeti u narednim poglavljima Priručnika, sveobuhvatni su resursi, a saznanje

kako i kada ih koristiti može značajno poboljšati iskustvo učenja i naknadni uticaj na projekte u okviru zajednice. U nastavku su ključni principi koji podupiru efikasno korišćenje resursa za obuku:

Pre obuke

- **Prethodno ocenjivanje i prilagođavanje.** Prilagodite svoj pristup. Ne upijaju svi učesnici informacije na isti način. Koristite ove materijale kao fleksibilan okvir za prilagođavanje vaših sesija, obraćajući se jedinstvenim potrebama vaše publike. Uključite lokalni kontekst u primere i studije slučaja kako bi učenje bilo relevantno i efektivno.
- **Ocenite potrebe.** Sprovedite ocenu potreba vaših učesnika pre obuke. Pokušajte da razumete njihovu istoriju, postojeće nivoe znanja, specifične izazove i šta očekuju da postignu.
- **Prilagodite sadržaj.** Kreirajte materijale za obuku da biste se usmerili na identifikovane potrebe i ciljeve. Istaknite relevantne alate i metode koje nude praktična rešenja za izazove učesnika.

Tokom obuke

- **Olakšajte, ne diktirajte.** Ohrabrite dijalog i učestvovanje. Koristite materijale da podstaknete diskusiju, grupne aktivnosti i međusobno učenje, brinući se da su sesije interaktivne i dinamične.
- **Upoznajte ih sa kontekstom.** Kada uvodite novi alat ili metod, navedite uvek pozadinu njegovog razvoja, ciljeve i primere iz stvarnog života u kojima je sa uspehom primenjen. Ovaj pristup pomaže učesnicima da shvate praktični značaj materijala i potencijalni uticaj.
- **Interaktivno angažovanje.** Koristite interaktivne metode kao što su radionice, igranje uloga ili grupne diskusije kako biste istražili svaki alat i metod. Ove aktivnosti podstiču aktivno učešće i pomažu da se učvrsti razumevanje.

- **Blagovremena integracija.** Postepeno uvodite alate i metode, počevši od osnovnih i gradeći put ka složenijem materijalu, kako obuka bude napredovala. Svaka sesija treba da bude prirodni produžetak prethodne, postepeno šireći set veština učesnika.

Nakon obuke

- **Refleksija i analiza.** Podstaknite učesnike da razmisle o ovim iskustvima, analizirajte ishode i razgovarajte o tome na narednim sesijama. Refleksija je ključna za produbljivanje razumevanja i poboljšanje praktične primene veština.
- **Tražite povratne informacije.** Redovno prikupljajte povratne informacije o efikasnosti alata i metoda koji su korišćeni. Razumite kako su primljeni i primljeni u stvarnom svetu.
- **Ponovite aktivnost shodno tome.** Iskoristite povratne informacije da prilagodite pristup obuci, brinući da sadržaj ostane relevantan, praktičan i da ima uticaja.
- **Prakse zajednice.** Ako je moguće, kreirajte ili integrišite zajednicu prakse, podstaknite podršku između polaznika, deljenje znanja i zajedničko rešavanje problema između prošlih i sadašnjih učesnika.
- **Podstaknite istraživanje.** Inspirišite učesnike da doslovno koriste ove alate i metode i da ih prilagode svojim jedinstvenim potrebama. Inovacija treba da bude ključni zaključak sa obuke.

Saveti za fasilitaciju

Fasilitacija zahteva delikatan balans brojnih veština kako bi se grupa vodila kroz proces učenja, pomogla im da se usaglase ili ih navela da postignu zajednički cilj. Kao treneru, savladavanje principa dobre fasilitacije je od suštinskog značaja za stvaranje privlačnog, produktivnog i inspirativnog okruženja. Dobra fasilitacija omogućava učesnicima da kritički razmišljaju, efikasno sarađuju i samostalno otkrivaju rešenja. Vaša uloga je manje u podučavanju, a više u stvaranju optimalnog okruženja za učenje i rast. U nastavku su ključni principi koji čine osnovu efektivne fasilitacije:

Priprema i planiranje

- **Razumite korisnike.** Upoznajte pozadinu, očekivanja i stilove učenja učesnika. Krijite vaš pristup da biste ispunili njihova očekivanja i osigurali da je sadržaj relevantan i da mogu da se povežu sa njim.
- **Postavite jasne ciljeve.** Definišite jasne, dostižne ciljeve za svaku sesiju. Pobrinite se da se svi učesnici slažu sa ovim ciljevima da biste negovali zajedničku svrhu.
- **Organizujte materijale.** Pripremite sav neophodni materijal, alate i vežbe. Nesmetani tok bez nepotrebnih prekida zarad logističkog prilagođavanja, drži fokus na učenju.

Kreiranje bezbednog okruženje za učenje

- **Uspostavite osnovna pravila.** Postavite ton poštovanja, otvorenosti i poverljivosti. Ohrabrite ravnopravno učešće i pobrinite se da se učesnici osećaju sigurno da se izraze, bez straha od osude.
- **Negujte otvorenu komunikaciju.** Promovišite kulturu iskrenosti i transparentne komunikacije. Podstaknite postavljanje pitanja, povratne informacije i otvoren dijalog da biste produbili razumevanje i učenje.
- **Upravljajte dinamikom sa osetljivošću.** Budite pažljivi na grupnu dinamiku i ponašanje pojedinaca. Intervenišite po potrebi da biste rešili sukobe, neslaganja, odsustvo angažovanja i dominaciju u diskusijama.

Aktivna fasilitacija i angažovanje

- **Podstaknite učešće.** Koristite tehnike da osigurate da se čuje svačiji glas, po mogućstvu deljenjem u krug, kroz male grupne diskusije ili direktnim traženjem informacija.
- **Koristite interaktivne metode.** Uposlite miks strategija predavanja kao što su grupne aktivnosti, igranje uloga i studije slučaja da biste izašli u susret različitim preferencijama učenja i održali uključenost učesnika.

- **Budite prilagodljivi/e.** Budite spremni/e da prilagodite vaš plan na osnovu energije grupe, nivoa razumevanja i diskusije. Fleksibilnost vam dozvoljava da se bavite potrebama ili temama koje imaju velikog značaja za učesnike.
- **Rezimirajte i napravite sintezu.** Pomozite da se kristališu ključne tačke i zajednička otkrića. Rezimirajte napredak i učenja, osiguravajući da se svi razumeju.

Refleksija, povratne informacije i praćenje

- **Ohrabrite samo-refleksiju.** Dajte vremena učesnicima da razmisle o onome što su naučili, zabeleže lične utiske i razmisle kako mogu to da primene u svom kontekstu.
- **Pružite konstruktivne povratne informacije.** Ponudite promišljene, konstruktivne povratne informacije učesnicima, naročito nakon aktivnosti ili diskusija. Ovo može da pomogne u produbljivanju razumevanja i rasta.
- **Ohrabrite izgradnju zajednice.** Predložite kreiranje platformi za učesnike kako bi nastavili diskusije, delili uspehe i tražili savete od kolega.

Učenje zasnovano na iskustvu

Učenje zasnovano na iskustvu je temelj efektivne obuke, zato što učesnici uranjaju u scenarije iz stvarnog života i praktične vežbe koje pojačavaju teorijsko znanje. Kao trener, možete da stvorite dinamičko okruženje u kojem učesnici uče dok rade, značajno pojačavajući zadržavanje naučenog i praktičnu primenu novih veština i koncepata. U nastavku su suštinske smernice za fasilitaciju učenja zasnovanog na iskustvu:

- **Praktične aktivnosti.** Uključite praktične zadatke koji oslikavaju izazove iz stvarnog života. Bilo kroz simulaciju, igranje uloga ili zadacima na terenu, ove aktivnosti omogućavaju učesnicima da primene svoja znanja u realnim kontekstima, čime se učenje učvršćuje.

- **Refleksija.** Ohrabrite učesnike da razmišljaju o svojim iskustvima. Diskusije nakon održane aktivnosti ili pisanje dnevnika može pomoći učenicima da internalizuju lekcije, prepoznaju obrasce i razumeju posledice.
- **Lični značaj.** Kreirajte scenarije ili primere na osnovu pozadinske priče ili interesovanja učesnika, čime povećavate njihovo angažovanje. Učesnici koji rezonuju sa iskustvom će više upiti i primeniti informacije izvan učionice.
- **Povratne informacije i ponavljanje.** Pružite konstruktivnu kritiku i omogućite učesnicima da ponovo urade zadatke. Učenje je bolje kada pojedinci/ke mogu neposredno da isprave greške i eksperimentišu sa različitim strategijama, produbljujući njihovo razumevanje putem pokušaja i pogrešaka.
- **Zajedničko učenje.** Negujte okruženje u kojem učesnici rade zajedno na zadacima, promovišući razmenu ideja, vršnjačko učenje i veštine timskog rada.

Pomoćni alati i dokumenta

Integrisanje onlajn alata može značajno poboljšati interaktivne i saradničke sesije obuke. Uključivanje ovih alata u vaš pristup obuci može pojednostaviti komunikaciju, poboljšati angažovanje učesnika i obezbediti strukturirano, interaktivno okruženje pogodno za efikasno učenje. Evo nekoliko praktičnih alata koji mogu biti od pomoći, posebno za onlajn sesije ili kao podrška radionicama uživo, uz onlajn komunikaciju i aktivnosti koje slede nakon toga:

- **[Miro](#):** Višenamenska digitalna tabla, Miro omogućava saradnju u realnom vremenu, što je čini savršenom za razmišljanje, mapiranje ideja ili vođenje radionica i treninga koje podrazumevaju saradnju. Njegova vizuelna priroda i obimna biblioteka šablona mogu poboljšati kreativno učešće i angažovanje sa udaljenih lokacija.
- **[Slack](#):** Više od platforme za slanje poruka, Slack pomaže pri komunikaciji i saradnju u realnom vremenu. Treneri mogu da kreiraju kanale za različite teme, da ih integrišu sa različitim aplikacijama za produktivnost, da dele resurse i sprovode čak i brze ankete.

- **Zoom:** Ovaj alat za video konferencije je od suštinskog značaja za hostovanje virtuelnih sesija obuke, nudeći funkcije kao što su sobe za sesije za grupne aktivnosti, deljenje ekrana za prezentacije i opcije snimanja za one koji žele kasnije ponovo da preslušaju sesiju.
- **Padlet:** Interaktivna virtuelna oglasna tabla, Padlet omogućava učesnicima da objavljuju beleške na zajedničkoj stranici. Odličan je za prikupljanje povratnih informacija, razmišljanje, sesije pitanja i odgovora ili deljenje vrednih resursa tokom sesija obuke.
- **Trello** ili **Asana:** Za upravljanje projektima i organizaciju, Asanine ili Trellove table, liste i kartice, omogućavaju trenerima da zajedno organizuju i daju prioritet sadržaju obuke i zadacima. Odličan je za praćenje napretka, dodeljivanje zadataka ili upravljanje grupnim projektima za polaznike.

Praktična dokumenta

U nastavku, pominjemo prateća dokumenta koja vam mogu pomoći da održite jasnoću, profesionalizam i pravni integritet u ulozi trenera. Iako naizgled birokratska, ova praktična dokumenta predstavljaju zaštitne mere koje obezbeđuju poštovanje i zakonite i profesionalne interakcije u vašim obukama. Čak i ako često nisu zakonski potrebni, ova dokumenta mogu pomoći da se utvrde odgovornosti, očekivanja i granice između vas, učesnika i svih uključenih institucija.

- **Obrazac za odricanje od odgovornosti i Obrazac za saglasnost učesnika.** Ovi obrasci su ključni za fizičke aktivnosti ili aktivnosti na otvorenom. Učesnici priznaju potencijalne rizike uključene u aktivnosti obuke i oslobađaju vas odgovornosti za bilo kakvu povredu ili štetu, osim nemara. Takav dokument obično uključuje opis rizika obuke, oslobađanje od odgovornosti, medicinski pristanak i kontakt informacije za hitne slučajeve.
- **Obrazac za povratne informacije i evaluaciju.** Iako nisu pravno obavezujući, ovi dokumenti su ključni za vaš rast i razvoj trenera. Oni pružaju strukturisane načine na koje učesnici mogu da ostave povratne informacije o sadržaju, realizaciji i

uticaju obuke. Takav dokument obično uključuje kriterijume za ocenjivanje različitih aspekata obuke, otvorena pitanja za detaljne povratne informacije, lične priče o uspehu i predloge za poboljšanje.

- **Autorska prava i smernice za citiranje.** Ako vaša obuka uključuje sadržaj trećih strana ili ako očekujete da učesnici kreiraju i dele sadržaj, jasne smernice o autorskim pravima i praksama citiranja su od suštinskog značaja za izbegavanje plagijata i poštovanje prava intelektualne svojine. Takav dokument obično uključuje odgovarajuće prakse citiranja, dozvoljenu upotrebu materijala zaštićenog autorskim pravima i posledice kršenja autorskih prava.
- **Politika privatnosti.** Politika privatnosti je obavezna ako prikupljate lične podatke od učesnika (kao što su adrese e-pošte, podaci o zaposlenju, itd.). Objasnjava kako rukujete, čuvate i (ako je primenljivo) delite informacije učesnika, obezbeđujući usklađenost sa zakonima o zaštiti podataka. Takav dokument obično uključuje prikupljanje informacija, upotrebu, mere zaštite, prava učesnika i upotrebu kolačića (ako je primenljivo).

6. Program obuke - sadržaj

Kako i kada da se koriste alati i okviri opisani u modulima?

Razumevanje opsega. Pre nego što zaronite, shvatite da ovi materijali nisu samo instrukcije; oni su katalizatori transformacije. Sadržaj koji ćete upravo istražiti ima mnogo primena, od negovanja društvenog preduzetništva do revitalizacije angažovanja zajednice. Svaki modul, alat i okvir je gradivni materijal ka održivom razvoju i inovacijama.

Kretanje kroz sadržaj. Svaki modul i aktivnost je strukturiran tako da postepeno gradite vašu kompetenciju. Iako je primamljiv prelazak na odeljak koji je za vas relevantan, preporučujemo da idete redom, zbog holističkog razumevanja. Ipak, modularna priroda sadržaja vam takođe dopušta specifične konsultacije na osnovu lične potrebe.

Izvan učionice. Učenje ne prestaje kada se završi obuka. Za trenere, razmislite da postavite praktične zadatke kako biste ohrabрили učesnike da primene koncepte u realnom životu. Za seoske domaćine/ke i članove zajednice, ovi zadaci su prilika za praktično iskustvo, za testiranje izvodljivosti koncepata i inoviranje rešenja specifičnih za vaš kraj.

Građenje mreže podrške. Podstaknite stalnu komunikaciju i podršku među učesnicima obuka. Iskoristite ove odnose za zajedničko rešavanje problema, deljenje znanja i moralnu podršku dok držite obuku u, ponekada izazovnim i nepredviđenim okruženjima.

Kako bi mogla da izgleda trening sesija na lokalnu?

Organizacija radionica za seoske domaćine/ke, bilo uživo ili onlajn, je praktičan način da se primene teorijski koncepti u okvirima jedne zajednice. Takve radionice pojednostavljaju složene izazove i pretvaraju ih u akciju, obezbeđujući direktni metod za razumevanje i primenu strategija za održivi ruralni razvoj.

U nastavku je strukturirano objašnjenje za odražavanje radionice, kao što je ogledna radionica u trajanju od 2 do 4 sata, koristeći sadržaj iz jednog od modula treninga. Strukturirani, standardni pristup radionici ističe praktično razumevanje i primenu, čineći teorijske aspekte pristupačnijima i lakšim za upravljanje.

Priprema pre radionice:

- Postavite jasne ciljeve (npr: formulisanje mape zainteresovanih strana, uvođenje biznis model kanvasa).
- Pripremite neophodne materijale, uključujući studije slučaja i platforme za saradnju (kao što je Miro za onlajn sesije).
- Podelite agendu sa učesnicima unapred, ističući interaktivne elemente.

Vođenje radionice:

- Uvod (5-15 minuta):
- Istaknite ciljeve radionice.
- Ukratko se osvrnite na teorijske aspekte.
- Sprovedite jednostavnu aktivnost kako biste pokrenuli interakciju sa učesnicima.

Istraživanje sadržaja (15-30 minuta):

- Objasnite sadržaj modula koristeći praktične primere.

- Razgovarajte o značaju mape zainteresovanih strana u projektima koji se tiču zajednice.

Praktične aktivnosti (30 min - 2 sata):

- Formirajte manje grupe (uživo ili u sobama za rad ako je onlajn).
- Zadatak: Sastavite osnovni biznis kanvas model za poslovne ideje koje se odnose na zajednicu.
- Alati: Table, post-it blokovi, markeri, itd.

Deljenje i diskusija (20-45 minuta):

- Grupe predstavljaju svoju ideju.
- Fasilitasijska sesija pitanja i odgovora, pozivajući na konstruktivnu raspravu.

Zatvaranje radionice (15 minuta):

- Rezimirajte glavne tačke obuke.
- Razmislite kako se uvidi sa sesije primenjuju u projektima zajednice u realnom životu.
- Ponudite resurse za dalje učenje.

Nakon radionice:

- Podelite materijale sa radionice i dodatne resurse.
- Zatražite povratne informacije za neprestano unapređenje.

6.1. Modul 0: Uvod - Mišljenje

Sadržaju Modula 0. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

U Modulu 0 – Mišljenje, ključni fokus je na uočavanju i razumevanju potrebe za pauziranjem i ponovnom procenom naših ličnih narativa i razloga koji stoje iza našeg ponašanja i namera. Ovaj modul koristi različite alate i vežbe za bolje razumevanje životne faze u kojoj se u ovom trenutku nalazimo, namere, ciljeve, neophodne resurse i planove. Praktične vežbe uključene u ovaj modul su od neprocenjive vrednosti za uzemljenje korisnika u novim situacijama, pomažući im u donošenju informisanih odluka ključnih za lični i profesionalni razvoj. Ishodi učenja ovog modula su višestruki.

Za seoske domaćine/ke, cilj ovog modula je da poboljšaju prilagodljivost i otpornost, da im pomogne u izbegavanju kognitivne disonance i podstakne na bolje razumevanje nečije uloge u životu i zajednici. Takođe, fokus je na poboljšanju upravljanja vremenom i veštinama timskog rada u zajednici. Za trenere, modul je ključan u pomaganju korisnicima da shvate razloge koji stoje iza njihovih priča. Povećava toleranciju učesnika na dvosmislenost, povećava njihovu osetljivost na neizvesnost i podržava ih u donošenju informisanih odluka. Ovaj modul je temelj za prepoznavanje i izgradnju naših kapaciteta da vodimo, zamišljamo budućnost, priznajemo naše trenutno stanje i pronađemo kreativna rešenja za sadašnje i buduće izazove. Pre nego što naučimo nove veštine, ključno je razumevanje razloga iza naših priča i introspektivno procenjivanje našeg postojećeg ponašanja, stavova, veština i znanja, kroz identifikovanje oblasti za učenje i rast.

Alati i okviri

Točak života. Ovaj alat vas poziva da razmislite o suštinskim poljima, kao što su zdravlje, bogatstvo, prijateljstvo, karijera, ljubav, duhovnost, porodica i slobodno vreme. Sve je to deo svakodnevnog života; balans je ključan za ispunjen život. Rezultati mogu da vas vode ka tome da povedete posebnu pažnju na oblasti u kojima je potrebno poboljšanje ili napredak.

Za seoske domaćine/ke, alatka je dizajnirana da pomogne u vizuelizaciji kritičnih aspekata njihovih života, omogućavajući im da identifikuju i fokusiraju se na poboljšanje ili unapređenje ključnih oblasti tokom određenog perioda. Za trenere, pristup uključuje podsticanje učesnika da na nekoliko trenutaka razmisle o suštinskim poljima u svom životu. Učesnike treba ohrabriti da preuzmu svoje rezultate za buduće poređenje, u slučaju da se koristi onlajn alat. U slučajevima kada se koristi štampana kopija, treba ih savetovati da je sačuvaju kao referentnu tačku, omogućavajući im da prate svoj napredak i mere poboljšanja tokom vremena. Ovaj sistematski pristup pomaže i seoskim domaćinima/kama i trenerima da bolje razumeju oblasti ličnog razvoja i efikasno prate rast.

Radni list za planiranje profesionalnog razvoja. Ovaj alat pomaže korisnicima da razumeju i postave jasne ciljeve, uz razumevanje trenutnih snaga i resursa i onoga što moraju da usvoje da bi postigli ciljeve, kao što su veštine, znanja, materijalni i nematerijalni resursi, i fizička i onlajn mesta gde mogu da potraže podršku.

Za seoske domaćine/ke, važno je izdvojiti dovoljno vremena da detaljno odgovore na sva pitanja sa radnog lista. Ovaj proces uključuje mapiranje njihovih snaga i slabosti, što je ključno za postavljanje ostvarivih i realnih ciljeva. To takođe uključuje procenu njihovih postojećih resursa i identifikaciju dodatnih resursa koji su potrebni za postizanje ovih ciljeva. Za trenere, pristup treba da obezbedi učesnicima dovoljno vremena da popune radni list i da ih podstakne da posle toga zabeleže svoje misli. Predavači treba da upute učesnike da pažljivo razmotre svoj jezik kada opisuju svoje resurse i formulišu svoje ciljeve. Pored toga, treneri treba da

podstaknu učesnike da razmisle o orijentaciji njihovih ciljeva, bilo da su oni usmereni na izbegavanje neprijatnih situacija ili su usmereni na promenu stavova i sticanje novih veština, sa kratkoročnim ili dugoročnim efektima. Ovaj sveobuhvatni pristup pomaže seoskim domaćinima/kama i trenerima u postavljanju ciljeva i planiranju ličnog razvoja.

Saveti i instrukcije za radionice

Točak života. Pre prvog susreta, pozvati korisnike da završe Točak života, kada im odgovara, i uporede sa stanjem u kojem se nalaze. Pozvati ih da se vrate Točku života jednom ili dva puta tokom godine, najmanje jednom godišnje. Na taj način, koristiće sebe kao merilo napretka, a ne druge ljude.

Radni list za planiranje profesionalnog razvoja. Koristite ovaj alat u 1 na 1 sesijama ili timskim sesijama ako tim ima zajednički cilj. Pozovite učesnike da razmisle o resursima i aktivnostima koje mogu da preduzmu kako bi postigli cilj, imajući u vidu da njihovi ciljevi treba da budu jasni, realistični i orjentisani na uspeh, a ne na izbegavanje.

Pitanja za samoocenu

Refleksivna pitanja za učesnike kako bi internalizovali učenje iz modula:

- Da li sam zadovoljan/na balansom između života i posla, i kako mogu to da popravim kako bih se osetio/la da sam u balansu?
- Kako mogu da vizualizujem i napišem svoje ciljeve koji služe mojoj svrsi?
- Šta me sprečava da ostvarim svoje ciljeve?

Ključni zaključci

- Od ključne je važnosti da provedete vreme sa sobom i razmišljate o sadašnjem trenutku i stanju „kakvo jeste“ da biste zamislili i predvideli budućnost za sebe i svoj tim ili zajednicu. Budite iskreni i tražite pomoć od vršnjaka i članova zajednice da vas podrže.
- Naučite kako da budete efikasni i efektivni u postavljanju ciljeva. Pokušajte da izbegnete postavljanje ciljeva koji će vam pomoći da izbegnete neprijatne situacije i osećanja. Umesto toga, postavite svoje namere na ono što možete naučiti da budete fleksibilniji i otvoreni za nove ideje i tačke gledišta.
- Budite otvoreni prema sebi i svojoj zajednici ili članovima tima. Vodite sebe i svoj tim sa saosećanjem, pokušajte da tražite širu sliku i razumete sistem čiji ste deo.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- Andreas Demetriou, Karin Bakracevic, Reasoning and self-awareness from adolescence to middle age: organisation and development as a function of education <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S104160800800109X>
- Daniel Goleman on Focus: The Secret to High Performance and Fulfillment <https://www.youtube.com/watch?v=HTfYv3IEOqM>
- Start with why - how great leaders inspire action, Simon Sinek, TEDxPugetSound https://www.youtube.com/watch?v=u4ZoJKE_VuA

6.2. Modul 1.1: Vizija i mapiranje mogućnosti: Inovativno mišljenje i sposobnost delovanja u dvosmisljenim situacijama

Sadržaju Modula 1.1. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

„Vizija i mapiranje prilika”, osnažuje učesnike da konceptualizuju i artikulišu jasnu viziju i identifikuju potencijalne mogućnosti u njihovim okvirima. Vizija može da se definiše kao prognoza budućnosti nad kojom imamo uticaj. Prognoza može biti zamišljena ili dobro prostudirana, na osnovu informacija koje su nam dostupne za sastavljanje prognoze. Učesnici vežbaju inovativno i refleksivno mišljenje, koje im omogućava da se kreću kroz dvosmisleno okruženje i da predviđaju različite scenarije u budućnosti. Ovakav proaktivni pristup, priprema ih da se strateški prilagode potencijalnim promenama i neizvesnostima.

Kao trener, vaš cilj u ovom modulu je da budete fasilitator učesnicima u postavljanju ciljeva, operativnih vizija i u identifikovanju mogućnosti predviđanjem različitih budućih scenarija. Podstaknite inovativno i refleksivno mišljenje, koje je od suštinske važnosti za kretanje kroz dvosmislena okruženja.

Alati i okviri

Inovativno mišljenje je alat koji podstiče učesnike da prekinu sa konvencionalnim šablonima i istraže nove ideje i rešenja. Ovo uključuje vežbe i tehnike koje stimulišu kreativnost, izazivaju pretpostavke i neguju pristup otvorenim umom, u rešavanju

problema. Upotrebom tehnika inovativnog mišljenja, učesnici uče da pristupe problemima na drugačiji način, vodeći ih ka raznovrsnijim i uticajnijim rešenjima.

Planiranje scenarija, sa druge strane, je strateški okvir koji omogućava učesnicima da predvide i da se pripreme za različite scenarije u budućnosti. Ovo uključuje analizu trendova, identifikovanje neizvesnosti i razvoj višestrukih mogućih budućih konteksta. Učesnici uče kako da kreiraju detaljni scenario koji će im pomoći da vizualizuju na koji će mogući način izbori i spoljni faktori oblikovati budućnost. Ovaj proces ne pomaže samo u boljem razumevanju potencijalnih izazova i mogućnosti već i oprema učesnike sposobnošću da prilagode svoje strategije promenljivim okolnostima.

Saveti i instrukcije za radionice

Kao trener, upoznajte učesnike sa „Matricom analize scenarija”. Vodite ih kroz primenu matrice, naglašavajući njen značaj u predviđanju raznovrsnih budućih scenarija i pomoć pri donošenju odluka. Koristite detaljne studije Planiranja scenarija i održive sanitacije i upravljanja vodom kao referencu koja će vam pružiti snažnu teorijsku osnovu.

Strukturišite vaše sesije da spojite teorijske diskusije sa praktičnim vežbama. Dodelite domaće zadatke zarad individualne refleksije i organizujte sesije dobijanja povratnih informacija od kolega sa kojima zajedno uče. Ovakav sveobuhvatni pristup obezbeđuje polaznicima mogućnost da internalizuju i primene naučene koncepte u kontekstu realnih situacija. Ohrabrite aktivno učešće i praktičnu primenu teorijskog znanja, negujući okruženje za učenje koje je i refleksivno i inovativno.

Vaša uloga kao trenera ide dalje od samog davanja instrukcija; ona uključuje fasilitaciju u kojoj učesnici mogu da se uključe u proces kritičkog mišljenja i prilagodljivost. Ovakav pristup je važan za kretanje kroz dvosmislena okruženja, pripremajući učesnike

da se strateški prilagode potencijalnim promenama i neizvesnostima. Negovanjem okruženja aktivnog učenja i primene naučenog, pomažete učesnicima da razviju neophodne veštine za efikasno predviđanje i reagovanje na buduće izazove.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- Na koji način je Matrica analize scenarija doprinela vašem pristupu neizvesnosti?
- Kako se vaša perspektiva o potencijalu zajednice promenila nakon ovog modula?
- Da li prepoznajete nove mogućnosti o kojima niste ranije razmišljali?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učenici bi trebalo da:

- Razumeju i koriste Matricu analize scenarija u procesima donošenja odluka.
- Osete snagu da utiču na svoju budućnost, koristeći predviđanje, zamišljanje i tehnike određivanja pravca.
- Razumeju značaj jasne i zajedničke vizije za projekte u okviru zajednice.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- [Scenario Building: The 2x2 Matrix Technique](#)
- [The Futures Toolkit: Tools for Futures Thinking and Foresight across UK Government \(publishing.service.gov.uk\)](#)
- [Futures Platform | All-in-one platform for actionable foresight](#)

6.3. Modul 1.2: Vizija i mapiranje mogućnosti: Upoređivanje i ocena vrednosti

Sadržaju Modula 1.2. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

Ovaj modul se fokusira na metodologije koje su ključne za kreativnost novih proizvoda ili usluga, naročito iz perspektive kulture, preduzetništva i zajednice. Ovaj modul je najbolje iskoristiti tokom faze „razvoja” trostrukog procesa dizajna, kod kojeg su strateško pozicioniranje, razvoj strategije i planiranje od ključne važnosti. Idealno je za učesnike koji su u fazi ideacije novih proizvoda i usluga i moraju da inkorporiraju uvide različitih zainteresovanih strana u svoje strategije.

Kao trener, trebalo bi da vodite učesnike kroz ovaj transformativni proces, obezbeđujući da se duboko zainteresuju za strateško pozicioniranje, formulaciju strategije i obiman plan razvoja. Ovaj modul je posebno važan kada učesnici moraju da identifikuju i opišu društveni, ekološki, politički, tehnološki i ekonomski kontekst projektnih aktivnosti i da razmisle o etičkim implikacijama njihovih aktivnosti.

Alati i okviri

Ovaj modul koristi nekoliko metoda kako bi pomogla u iskustvu učenja u stvarnom životu i personalizovanim planovima učenja. To uključuje mapiranje konteksta, sesije razmenjivanja ideja, praktične aktivnosti, pojedinačne projekte, intervjue, etnografske studije, refleksivne diskusije, igranje uloga, pričanje priča, čitanje dodatne literature, postavljanje vremenske linije i korišćenje resursa zajednice ili mesta. Svaki alat ima specifičnu svrhu: mapiranje konteksta uzemljuje ideju u realnosti, sesije razmenjivanja ideja

neguju kreativnost, praktične aktivnosti pružaju realno iskustvo, igranje uloga gradi empatiju. Pričanje priča pomaže da se povežemo sa teorijom, a postavljanje vremenske linije pomaže u vizualizaciji procesa.

Matrica samoocene zrelosti dizajna je jedan od kritičnih alata koji omogućavaju organizacijama da ocene zrelost svog dizajna i da se fokusiraju na aspekte razvoja dizajna proizvoda/usluge. Ova matrica pomaže kod kategorizacije informacija, razumevanja potreba korisnika, definisanja kriterijuma za proizvod/uslugu, ocenu uticaja, identifikovanja kontakt tačaka korisničke službe i za razvoj akcionog plana za dizajn upotrebe proizvoda/usluge u okviru organizacije.

Saveti i instrukcije za radionice

Kada sprovodite radionice koristeći ovaj modul, pratite strukturiran pristup kako biste obezbedili sveobuhvatno učenje:

- 1. Proučite kontekst.** Analizirajte spoljašnje podatke da biste razumeli ekonomske, političke, društvene, tehnološke i ekološke faktore. Ovo vam pomaže da razumete prirodu međusobne povezanosti globalnih izazova i kako pravni okviri utiču na poslovne operacije.
- 2. Upoznajte zainteresovane strane.** Koristite tehnike dizajna okrenutog čoveku (user-centric design) da kreirate proizvode i usluge koje ispunjavaju različite potrebe korisnika. Ispitajte demografiju, šablone migracija, kulturološke promene i stavove društva, da biste stekli uvide u faktore koji utiču na društvene, ekonomske i političke sisteme.
- 3. Definišite ono što treba da razvijete.** Uzmite u obzir faktore kao što su inkuzivnost, funkcionalnost, ergonometričnost, upotrebljivost i testiranje proizvoda/usluga. Definišite specifične kriterijume ili karakteristike za svaki nivo zrelosti dizajna.
- 4. Ocenite uticaj.** Shvatite globalne ekološke izazove i inkorporirajte održivu proizvodnju i konzumerističke prakse. Fokusirajte se na trajnost proizvoda/usluge i preuzmite odgovornost za akcije.

- 5. Identifikujte tačku kontakta sa korisnicima.** Obratite pažnju na doživljenu vrednost dizajna kako biste obezbedili pozitivno korisničko iskustvo. Fokusirajte se na standarde za odnos sa kupcima i perspektivu korisnika.
- 6. Razvijte akcioni plan.** Koristite Matricu samoocene zrelosti dizajna da analizirate upotrebu dizajna u vašoj organizaciji. Redovno ažurirajte matricu da biste uvideli promene u vašoj organizaciji i najbolje prakse u industriji.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- Da li sam u potpunosti shvatio/la različite kontekste koji utiču na moj dizajn/projekat u zajednici?
- Kako sam uračunao/la etičke implikacije mojih projektnih odluka?
- Da li sam definisao/la jasne i dostižne ciljeve, zadatke, izvore, indikatore kvaliteta mog projekta?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Steknu širu sliku o strateškom planiranju, monitoringu i veštinama ocenjivanja u okviru završenog poslovnog ciklusa.
- Povećaju razumevanje inter – i međukulturalne raznolikosti i implikacije njihovog dizajna i upravljanja projektom.
- Steknu sposobnost da razlikuju i koriste vrednosti dizajna okrenutog čoveku (user-centric design) kao stratešku prednost.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- Freimane, Aija, 2020, Perceived Design value. The Socio-economic Impact of Design. Rīga: Art Academy of Latvia.
- Fremane, Aija, 2015,. Design for sustainable Social Well-being. Paradigm shift of Design. Summary of Doctoral thesis, Art Academy of Latvia.
- Movie: 'The Fountainhead', 1949, Directed by King Vidor, based on 'The Fountainhead' by Ayn Rand (1943)

6.4. Module 2.1: Mapiranje aktera i resursa: Komunikacija i umrežavanje

Sadržaju Modula 2.1. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

Ova aktivnost inkorporira različite metode dizajnirane da pomognu iskustvu učenja u stvarnom svetu i personalizovanim planovima učenja, čime se zadovoljavaju različite potrebe učesnika. Ključne metode uključuju mapiranje konteksta, što pomaže uzemljenju ideje u realnosti, sesije razmene ideja za kreativnu ideaciju i praktične aktivnosti koje pružaju realno iskustvo. Individualni projekti i tehnike intervjuja se koriste za dublje razumevanje. U isto vreme, etnografske studije i refleksivne diskusije ohrabruju dublje istraživanje tema. Igranje uloga i pričanje priča se koriste za građenje empatije i povezivanje sa teorijama. Postavljanje vremenskih tokova se koriste da se procesi efektivno vizualizuju. Dodatni materijali za čitanje proširuju znanje, a korišćenje zajedničkih i lokalnih resursa obezbeđuje primenu naučenih veština.

Ovaj odeljak se fokusira na praktične veštine u komunikaciji i saradnji, naglašavajući alate koji povećavaju usklađenost tima i pomoć u rešavanju konfliktnih situacija. Namena ovih alata je direktna primena u dnevnim interakcijama i efikasnom vođenju projekata. Učesnici se ohrabruju da razmisle o ishodima učenja tako što će razmisliti kako će integrisati Tim kanvas pristup u budućim timskim interakcijama, ocenjujući uticaj Nenasilne komunikacije u njihovim trenutnim ulogama, i ponovnu procenu prošlih konflikata da bi se razumelo kako ovi alati mogu da dovedu do drugačijeg ishoda. Ova refleksivna praksa ima za cilj da duboko ugradi naučene veštine u profesionalni repertoar učesnika, povećavajući njihovu efektivnost u timskoj dinamici i upravljanju konfliktima.

Alati i okviri

Tim kanvas je koristan alat koji se koristi na početku sastanaka i projekata za usklađivanje članova projekta. Ključan je u razjašnjavanju uloga, zaduženja, ciljeva, čime se doprinosi organizovanijem i efikasnijem timskom okruženju. Proces podrazumeva saradnju, gde svaki član tima deli svoja očekivanja i na koji način doprinosi timu. Ovaj pristup objašnjava pojedinačne uloge i neguje međusobno razumevanje kolektivnih timskim ciljeva i doprinosa koji se traži od svakog člana tima. Šabloni i smernice za implementaciju Tim kanvasa mogu se naći na veb-sajtu Tim kanvasa, nudeći strukturiran metod za upotrebu ovog alata u različitim timskim scenarijima.

Nenasilna komunikacija (NVC) je komunikaciona metoda koja naglašava empatiju, iskreno izražavanje i empatično slušanje. Metoda je strukturirana na osnovu četiri ključna koraka: posmatranje, osećanje, potrebe i zahtevi. Ova metoda je dizajnirana da pomogne individuama da se izraze jasno i da slušaju druge sa empatijom, vodeći ka efektivnijoj interakciji i interakciji sa više razumevanja. Vežbanjem ovih koraka, članovi tima uče da komuniciraju sa više poštovanja i bez konfrontacije, efektivno izražavajući svoje potrebe i iznoseći zahteve. Dodatni izvori za učenje o principima i tehnikama NVC-a, kao što je knjiga „Nenasilna komunikacija” i materijali Centra za nenasilnu komunikaciju, pružaju detaljne smernice o primeni NVC-a u različitim interpersonalnim situacijama, čime se poboljšavaju veštine komunikacije i rešavanja konflikata.

Saveti i instrukcije za radionice

Tim kanvas je koristan alat za izgradnju efektivne timske saradnje i usaglašavanje tima. Počnite sa uvođenjem koncepta Tim kanvasa, objašnjavajući njegovu svrhu kao okvira za razumevanje timske dinamike i postavljanje jasnih ciljeva. Vodite učesnike kroz različite sekcije kanvasa, kao što su ciljevi, vrednosti, uloge, potrebe, ohrabrujući otvorenu i iskrenu diskusiju. Važno je da obezbedite da svaki član tima ima priliku da doprinese svojim mislima i uvidima, kreirajući sveobuhvatnu sliku timskih kolektivnih snaga i oblasti za unapređenje. Fasilitatori treba da naglase značaj međusobnog razumevanja i zajedničke posvećenosti timskim

ciljevima. Kod zatvaranje sesije, rezimirajte ključne dogovore i akcione zaključke, i ohrabrite tim da redovno koriste kanvas kako bi održali usaglašenost i skrenuli pažnju na izazove ili prilike koji se razvijaju.

Sprovođenje nenasilne komunikacije. Primenite NVC u svakodnevnim interakcijama, počevši od ličnih razgovora. Prepoznajte veze između osećanja i potreba i koristite ovaj uvid u kompleksnim komunikacionim scenarijima. Ako planirate radionice na temu primene NVC-a, počnite od značaja komunikacije, praćeno uvodom u NVC. Koristite interaktivne vežbe i fokusirajte se na empatičnu konekciju i vežbajte komunikacioni metod od četiri koraka. Ohrabrite učesnike da podele svoje misli i diskutujte o primeni ovih veština u scenarijima iz realnog života.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- **Pogledajte u prošle timske interakcije.** Identifikujte mogućnosti u kojima je Tim kanvas mogao da poboljša komunikaciju i usklađenost tima.
- Prisetite se nedavnog konflikta ili teškog razgovora. Kako su principi NVC-a mogli da utiču na ishod?
- **Planirajte buduće diskusije ili projekte.** Na koji način ćete integrisati Tim kanvas i NVC da biste negovali efektivniju komunikaciju?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Nauče praktične tehnike za uspostavljanje i održavanje jasne komunikacije unutar timova.
- Razumeju strategije za rešavanje konflikata kroz empatičnu i efektivnu komunikaciju.

- Steknu kompetence u korišćenju alata kao što je Tim canvas i NVC, koji su ključni za okruženje na projektu koje je transparentno i okrenuto saradnji.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- Bring your team on the same page (no date) Team Canvas. Dostupno na: <https://theteamcanvas.com/>
- Rosenberg, – Marshall B. (2020) Learn nonviolent communication, PuddleDancer Press. Dostupno na: <https://www.nonviolentcommunication.com/learn-nonviolent-communication>
- Alvarez, L. (no date) The Center for Nonviolent Communication: Home of NVC, Center for Nonviolent Communication. Dostupno na: <https://www.cnvc.org/>

6.5. Modul 2.2: Mapiranje učesnika i resursa – ko-dizajniranje i ko-kreacija

Sadržaju Modula 2.2. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

Ovaj modul se fokusira na praktičnu primenu saradničkog, participativnog i dizajna usmerenog na zajednicu. Ove metodologije su ključne za izgradnju zajednice, omogućavajući članovima da dizajniraju rešenja i izgrađuju infrastrukturu koja se bavi kompleksnim problemima kroz saradnju. Rešenja koja proizlaze iz ovih pristupa podstiču osećaj zajedničkog vlasništva i održivi razvoj.

Alati i okviri

„OŠSD set alata za ko-dizajn za seoske domaćine/ke”, koji je razvio tim sa univerziteta Elisava, osnovni je okvir predstavljen u ovom modulu. Namenjen je olakšavanju procesa ko-dizajna, nelinejskog pristupa koji uključuje različite aktere i zainteresovane strane u osmišljavanju, implementaciji i proceni proizvoda, usluga i sistema. Ovaj set alata ima za cilj da unapredi efikasnost, efektivnost i zadovoljstvo onih koji učestvuju u inicijativama seoskih domaćina/ki. Skrojen je tako da se bolje razumeju i prioritizuju jedinstveni aspekti svakog konteksta, podržavajući razvoj dizajnerskih procesa od analize problema do idejne faze rešenja, razvoja prototipa i eksperimentisanja u stvarnom svetu. Set alatki je tako strukturiran da bi pomogao u organizaciji procesa ko-dizajna usmerenog na zajednicu, omogućavajući saradnički razvoj inicijativa pokreta seoskih domaćina/ki sa lokalnim zajednicama i širom međunarodne zajednice seoskih domaćina/ki.

OŠSD set alata za ko-dizajn za seoske domaćine/ke je podeljen u tri odeljka radi sveobuhvatne i strukturirane primene. Odeljak A nudi izbor alatki za ko-dizajniranje inicijative pokreta seoskih domaćina/ki. Odeljak B pruža alatke za organizaciju procesa ko-dizajna sa svim zainteresovanim stranama, kako je opisano u Odeljku A. Odeljak C predstavlja primer primene seta alata, demonstrirajući njen praktičan korisnički doživljaj. Ovaj set alata predstavlja evoluciju „SISCODE seta alata za ko-kreaciju putovanja”, prvobitno razvijen za Horizon 2020 SISCODE projekt radi olakšavanja ko-kreacije u kreiranju naučnih politika. Set alata za OŠSD proširuje i prilagođava ovu raniju verziju kako bi odgovarala specifičnim potrebama seoskih domaćina/ki. Oba seta alata su dizajnirana tako da uključe postojeće alatke, kao što su one iz knjige „101 metoda dizajna” i setu alata „Uradi sam – Uticaj na razvoj i ti”, omogućavajući korisnicima da efikasno organizuju procese ko-kreacije birajući alatke koje najbolje odgovaraju njihovim potrebama.

Saveti i instrukcije za radionice

Počnite sa razumevanjem principa ko-dizajna i njegove uloge u društvenoj inovaciji. Uvedite koncept dizajna usmerenog na zajednicu, koji proširuje principe usmerene na korisnika kako bi obuhvatio šire potrebe zajednice. Ovo uvodno objašnjenje postavlja osnovu za dublje istraživanje kako dizajn može biti korišćen kako bi se bavio problemima koji utiču na celu zajednicu i podsticao inkluzivna rešenja. Naglasite značaj mišljenja cele zajednice kao zainteresovanog aktera u procesu dizajna, osiguravajući da rešenja budu efikasna, ali i pravična i inkluzivna.

Odeljak A OŠSD seta alata za ko-dizajn može vam olakšati praktičnu primenu ovih koncepata. Vodite učesnike kroz sesije koje se fokusiraju na analizu stvarnih problema, ideaciju rešenja, razvoj prototipa i testiranje. Ove sesije treba da budu interaktivne i praktične, podstičući učesnike da primene principe ko-dizajna u stvarnom okruženju. Naglasite značaj izrade prototipa i testiranja u procesu dizajna, budući da su ovi koraci ključni za usavršavanje ideja i osiguravanje zadovoljenja potrebe zajednice. Ohrabrite učesnike da razmišljaju kreativno i saradnički, stvarajući okruženje gde se raznovrsne ideje i perspektive cene i istražuju.

Još jedan ključni aspekt radionice treba da bude participativni proces ko-kreacije, koji uključuje saradnički dizajn sa korisnicima i zajednicama. Instruirajte učesnike o različitim nivoima angažovanja korisnika i kako efikasno upravljati društvenim interakcijama u procesu dizajna. To uključuje razumevanje dinamike uključivanja zajednice i kako olakšati produktivne dijaloge i dijaloge sa uvažavanjem. Dodatno, istražite strategije za efikasno komuniciranje rezultata dizajna prema zajednici. Razgovarajte o korišćenju onlajn alatki za kontinuiranu reviziju i povratne informacije, osiguravajući da predložena rešenja budu prilagodljiva i da predstavljaju odgovor na povratne informacije dobijene od strane zajednice. Do kraja radionice, učesnici bi trebalo jasno da razumeju kako uključiti zajednice u proces ko-dizajna i kako komunicirati rezultate na način koji je transparentan, inkluzivan i podstiče nastavak saradnje.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenje iz modula:

- Razmišljajte o mogućim nivoima učešća u okviru vaše inicijative usmerene na zajednicu. Koje strategije uključivanja bi bile najefektivnije?
- Napravite nacrt plana za vaš proces zajedničkog dizajna. Kako ćete osigurati da bude inkluzivan i da predstavlja potrebe vaše zajednice?
- Razmotrite alate dostupne u OŠSD setu alata. Koji bi bili najkorisniji za vaš specifični kontekst i u kojim fazama vašeg procesa bi se najefikasnije koristili?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Razumeju principe ko-dizajna koji uključuju zainteresovane strane u holističkom procesu dizajna, jačajući značaj i efektivnost rešenja.
- Shvate da se različiti nivoi angažovanja korisnika, svakog sa jedinstvenim prednostima, mogu integrisati u proces ko-dizajna.
- Steknu veštine ko-dizajna koje prevazilaze projekat, utičući na proces dizajna i nove društvene interakcije.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- 'Kumar, Vijay. 2013. 101 Design Methods: A Structured Approach for Driving Innovation in Your Organisation. Hoboken, N.J: Wiley.
- Menichinelli, Massimo, Denise de Spirito, Elena Elizondo Nieva, and Iván Paz. 2023. 'OSVH Co-Design Toolbox for Village Hosts'. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7853080>

- Menichinelli, Massimo, Priscilla Ferronato, Diana Pamela Villa Alvarez, and Marion Real. 2019. 'SISCODE Toolbox for Co-Creation Journeys'. SISCODE. <https://siscodeproject.eu/wp-content/uploads/2019/09/toolkit-27092019-1.pdf>

6.6. Modul 3: Pripovedanje o mestu

Sadržaju Modula 3. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

„Pripovedanje o mestu” predstavlja praktično istraživanje kreiranja sadržaja i strategije nastupa na društvenim medijima, posebno prilagođeno za saradničke i otvorene projekte. Ova aktivnost je ključna kada se zajednica okuplja putem različitih komunikacionih kanala, za efikasno upravljanje uredničkim planom i razumevanje značaja kreiranja snažne baze podataka. Uključuje praktično učenje kroz studije slučaja i aktivno kreiranje medijskog sadržaja. Prilagođena je za poboljšanje angažovanja publike i usavršavanje tehnika medijske produkcije, čineći je ključnim alatom za sve one koji žele da iskoriste društvene medije za izgradnju zajednice i pripovedanje priča. Naglašava angažovanje publike i pametne tehnike medijske produkcije.

Alati i okviri

Modul uvodi dva ključna alata: Strategiju sadržaja na društvenim medijima i Kreiranje šablona sadržaja. Strategija sadržaja na društvenim medijima osmišljena je kako bi naučila učesnike veštini oblikovanja snažnih narativa na društvenim medijima, pomažući im da razviju Šablon sadržaja prilagođen određenim kanalima. Ova strategija je od suštinskog značaja za izgradnju koherentne i efikasne prisutnosti na društvenim medijima. Kreiranje šablona sadržaja pruža strukturiran pristup doslednom

komuniciranju vaše poruke, obezbeđujući usklađenost sa glasom i ciljevima vašeg projekta. Ovi alati su ključni u razvoju snažne i privlačne strategije društvenih medija koja rezonuje sa vašom publikom.

Saveti i instrukcije za radionice

Prilikom vođenja radionica u okviru ovog modula, počnite s uvodom u strategiju sadržaja na društvenim medijima. To će pomoći učesnicima da razumeju osnovne principe kreiranja efikasne strategije društvenih medija. Zatim ih vodite kroz proces kreiranja šablona sadržaja za određeni kanal, učeći ih kako da osmišljavaju šablone sadržaja koji rezonuju sa njihovom publikom i odgovaraju odabranim društvenim medijima. Uključite i istraživanje relevantnih studija slučaja kako biste analizirali uspešne primere digitalnih strategija komunikacije, pružajući praktične uvide. Na kraju, organizujte radionicu o tome kako pričati priče o mestima, uključujući učesnike u praktične sesije u kojima pripovedanje ističe jedinstvenost mesta. Kao primer dobre prakse, razmotrite studije slučaja poput digitalne transformacije u selu Grotole i festivala AppARTEngo u Stiljanu (Matera), koji pokazuju transformacionu moć digitalne komunikacije u zajedničkim i kulturnim projektima.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- Razmišljajte o studijama slučaja o kojima se razgovaralo. Koje strategije su bile efektivne i zašto?
- Na koji način se mogu naučeni principi primeniti kako bi se pojačalo digitalno prisustvo vaše zajednice ili projekta?
- Razmislite o vašem postojećem projektu? Koju priču želite da ispričate i na koji način možete da iskoristite društvene mreže da bi ste to efikasno uradili?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Razumeju pripovedanje priče kao pristup koji se oslanja na činjenice i tkâ narativ koji se emotivno vezuje za publiku.
- Steknu veštine u oblasti digitalne komunikacije koje su ključne za transformaciju lokalnih zajednica i stavljanja u prvi plan kulturnih i društvenih projekata.
- Razumeju da učenje na primerima iz stvarnog sveta pruža dragocene uvide koji se mogu prilagoditi njihovim jedinstvenim potrebama.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

Desert of the Real – John Thackara. Dostupno na: <https://thackara.com/most-read/desert-of-the-real/>

Italian Stories - Artigianato italiano, visite ai laboratori e turismo culturale. Dostupno na: <https://www.italianstories.it/>

Thackara, J. (2005) [In the bubble: Designing in a Complex World](#). Cambridge, MA: MIT Press.

6.7 Modul 4.1: Izrada prototipa i uređivanje aktivnosti: Inovacije u proizvodima i uslugama

Sadržaju Modula 4.1. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

Modul „Graditelj snova” fokusira se na razvijanje preduzetničkih kompetencija, strateškog planiranja i inovativnog razmišljanja. Naglašava zelene prakse za održive ponude vrednosti kroz poslovanje, obuhvatajući razvoj proizvoda, dizajn usluga i vizuelnu estetiku. Ovaj modul nudi interaktivne obuke usmerene na alate vođene vrednostima, učeći učesnike kako da pokrenu svoje održive inicijative. Pruža uvid u održive aspekte poslovanja - sa ekološkog, socijalnog i ekonomskog gledišta - i vodi učesnike u stvaranju ponuda vrednosti usklađenih sa

lokalnim izazovima i potrebama tržišta. Do kraja modula 4.1, učesnici će ovladati izradom održivih poslovnih ideja koje odgovaraju zahtevima tržišta, društva i životne sredine.

Alati i okviri

Kako globalni izazovi eskaliraju zbog rasta stanovništva, ekonomske krize i iscrpljivanja resursa, tradicionalni linearni poslovni modeli, koji se fokusiraju isključivo na ekonomsku održivost, pokazuju se neadekvatnim. Zastareli pristup „uzmi-napravi-iskoristi-odloži” više nije u skladu sa našim održivim budućim ciljevima. Naglašavanje održivosti i prelazak na cirkularnu ekonomiju je od suštinskog značaja. Održivost obuhvata ekološke, društvene i ekonomske aspekte, dok cirkularnost daje prioritet optimizaciji ciklusa resursa. Ova konvergencija naglašava neophodnost balansiranja ekologije, društvene jednakosti i ekonomske održivosti. Stoga su inovativni alati i modeli dizajnirani da stvore pametnija rešenja, i oni su u fokusu u ovom poglavlju. Ovaj segment predstavlja dubinsko istraživanje različitih alata neophodnih za razumevanje osnovnih komponenti izrade inovativnih sistema proizvoda i usluga. Modul je strukturiran u tri ključna koraka:

- 1. Održivi proizvodi i usluge.** Ovaj odeljak definiše održivost dok kontekstualizuje zamršen odnos između životne sredine, društva i ekonomije u okviru održivog poslovanja. Koncepti kao što su TLB (Triple Layer Business Model Canvas – Trostruki Biznis model kanvas), merenje održivosti u ekološkim, društvenim i ekonomskim kontekstima, definicija i dimenzije društvenih preduzeća i potencijalne strategije (uključujući PRAVIČNU TRGOVINU, EKO-NEŠKODLJIVOST, PONOVNU UPOTREBU – obuhvatajući reciklažu i prenamenu, DELJENJE - zagovaranje ne-vlasništva i od KOLEVKE-DO-KOLEVKE). Studije slučaja kao što su Apunts, BARCELONA HIDDEN CITY TOURS, RESTAURANTMESLADIS i brend sapuna socijalnog preduzeća kreiranog u palestinskom izbegličkom kampu – SITTI – su ilustrativni primeri.
- 2. Metod stabla – problem i cilj.** Ovaj segment se fokusira na rešavanje lokalnih izazova kroz prizmu održivog poslovanja ili u okviru društvenih preduzeća. On istražuje koncepte kao što je MAPA UMA, krećući se kroz metodologiju Stabla problema i

ciljeva (sadrži tri suštinska koraka: identifikaciju glavnog problema, analizu uzroka problema – „ZAŠTO” i identifikaciju efekata problema).

- 3. Predlog vrednosti.** Ova faza se vrti oko stvaranja vrednosti prilagođene potrebama potencijalnih klijenata ili korisnika. Pokriva metodologiju ponude vrednosti, u početku naglašavajući razumevanje ciljne grupe (korisnika), definisanje poslova koje treba da obave i identifikovanje njihovih problema i potencijalnih dobiti. Nakon toga, elaborira se o definisanju kreiranja dobiti i sredstava za ublažavanje problema da bi se izradili proizvodi ili usluge koji precizno odgovaraju potrebama korisnika. Odeljak kulminira rezimeom pomoću alatke Zlatni krug, koji nas vodi do odgovora na tri ključna, ali jednostavna pitanja u vezi sa vašim proizvodom ili uslugom: Zašto, Kako i Šta.

Saveti i instrukcije za radionice

Kao fasilitator na ovoj radionici, vaša uloga je da vodite učesnike kroz duboko razumevanje modula „Graditelj snova” kroz 4A okvir, fokusirajući se na preduzetničke kompetencije, strateško planiranje i inovativno razmišljanje u održivim poslovnim praksama. Počnite tako što ćete postaviti kontekst za održivost, razgovarajući o ograničenjima tradicionalnih linearnih poslovnih modela i potrebi da se pređe na održive i kružne ekonomske prakse. Koristite studije slučaja da pružite opipljive primere iz stvarnog sveta koji su u skladu sa ciljevima radionice. Studije slučaja su instrumentalne za podsticanje aktivnog učešća i diskusije, omogućavajući učesnicima da vide praktičnu primenu teorijskih koncepata.

U drugom delu radionice, vodite učesnike kroz strukturisane segmente koji se fokusiraju na održive proizvode i usluge, metod stabla problema i ciljeva i predlog vrednosti. Objašnjenje svakog alata i korišćenje primera ili studija slučaja za bolje razumevanje, od ključnog je značaja. Podstaknite interaktivno učenje kroz grupne aktivnosti, vežbe mapiranja uma ili scenarije rešavanja problema, poboljšavajući iskustvo zajedničkog učenja. Naglasite važnost primene ovih alata u scenarijima iz stvarnog sveta, podstičući učesnike da razmisle i prilagode ove koncepte svom poslovnom kontekstu ili preduzetničkim idejama. Zaključite svaki

segment sa rezimeom i vremenom za razmišljanje, omogućavajući učesnicima da podele uvide ili izazove. Na kraju, demonstrirajte alat Zlatni krug, koji vodi učesnike kroz kreiranje sažetih predloga i predloga vrednosti sa uticajem.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- Zašto je promena ka održivim praksama i principima cirkularne ekonomije urgentna?
- Na koji način možemo da iskoristimo ono što smo naučili da ispunimo potrebe tržišta, društva i životne okoline?
- Da li ste mogli efektivno da odgovorite na pitanja Zašto, Kako i Šta u vezi sa vašim proizvodom/uslugom?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Razumeju zašto je razvijanje preduzetničkih veština i veština strateškog mišljenja, koje se uglavnom fokusira na održive i inovativne proizvode/usluge, od ključne važnosti za današnje rešavanje problema.
- Steknu perspektivu zašto tradicionalni poslovni modeli koji su okrenuti samo zaradi, nisu više dovoljni i zašto je od suštinske važnosti da razmisle o održivosti i ravnoteži između prirode, društva i novca.
- Vežbaju upotrebu alata kao što su model TLB-a i Zlatni krug koji pomažu u razumevanju i rešavanju problema održivosti.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- Upotreba stabla za problem i cilj kod razvoja projekata u zajednici, zajednički projekti koji spontano nastaju (grassroot collective). Dostupno na: <https://www.thegrassrootscollective.org/problem-objective-tree-development>

- Društveno odgovorna preduzeća. Unutrašnje tržište, industrija, preduzetništvo i MSP. Dostupno na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu/social-enterprises_en
- Modelar pamtnog poslovanja. (2021, Jul 28). Održivi biznis modeli - Venturely. Venturely. https://venturely.io/business_model_database_trashed/sustainable-business-models

6.8. Modul 4.2: Izrada prototipa usluga i uređivanje aktivnosti: Usluga fokusirana na ljude i planetu

Sadržaju Modula 4.2. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

U ovom modulu, učesnici se bave dizajnerskim pristupom usredsređenim na planetu, omogućavajući im da sintetizuju svoje temeljne koncepte iz prethodnih modula kako bi osmislili i razvili efektivnija rešenja. Ovaj modul integriše teorijske koncepte i interaktivne procese učenja u grupi vršnjaka (razmenu), uključujući zajedničke primere, olakšavajući učesnicima da realizuju svoje ideje iz nove perspektive. Do kraja modula 4.2, učesnici će imati praktične alate za povećanje održivosti svojih praksi.

Alati i okviri

Alati i okviri koji se koriste u ovom modulu imaju za cilj da podrže promenu paradigme sa dizajnerskog pristupa usredsređenog na čoveka ka više holističkom dizajnu koji je usredsređen na planetu. Ova promena je ključna u sadašnjoj eri, koja se često naziva „antropocenom”, gde je uticaj ljudskih akcija na Zemlju, sve očigledniji. Modul istražuje ovu novu perspektivu, naglašavajući

potrebu da se kreiraju rešenja koja su korisna za ljude i koja vode računa o dobrobiti planete. Učesnici se upoznaju sa planetocentričnim dizajnom kao tehnikom rešavanja problema, uz detaljnu analizu njegovih principa i kretanja, kako je objasnio Sem Huber. Teorijski deo takođe pokriva implikacije antropocena, razumevanje planetarnih granica i strategije održivog dizajna. Ova teorijska osnova je od vitalnog značaja za negovanje načina razmišljanja koji daje prednost eko-prihvatljivim praksama, svesti o resursima i kreativnosti u razvoju održivih rešenja.

Praktični aspekt ovog odeljka uključuje olakšane diskusije i sesije razmene, gde učesnici mogu da primene naučene koncepte u okruženju saradnje. Odeljak koji se odnosi na praksu se fokusira na ideje koje su usredsređene na planetu i izgrađene na prethodno osmišljenoj ponudi vrednosti. Učesnici se podstiču da formulišu pitanja „Kako bismo mogli“, dovodeći u pitanje svoje postojeće ideje i perspektive. Ova faza je vođena trima osnovnim principima: odgovornost, sistemski pristup i transparentnost. Integracijom ovih principa, učesnici su podstaknuti da razmišljaju izvan konvencionalnih granica i razviju odgovorna rešenja koja su sistemski zdrava i transparentna u svom pristupu održivosti. Ova praktična praksa jača teorijske koncepte i omogućava učesnicima da ih primene u scenarijima iz stvarnog sveta, podstičući dublje razumevanje i posvećenost dizajnu koji je usredsređen na planetu.

Saveti i instrukcije za radionice

U poglavlju Saveti i uputstva za radionicu, fasilitatorima su date smernice kako da efikasno iskomuniciraju prelazak sa pristupa usmerenog na korisnika ka inkluzivnijem dizajnu usredsređenom na planetu. Ova promena je ključna u kontekstu „Antropocena“, termina koji naglašava značajan uticaj ljudskih akcija na životnu sredinu. Fasilitatori treba da naglase važnost stvaranja rešenja koja zadovoljavaju ljudske potrebe i daju prioritet ekološkoj održivosti. Podsticanje učesnika da sintetizuju koncepte iz prethodnih modula je ključno. Fasilitatori treba da im pomognu da shvate kako se ovi temeljni koncepti mogu integrisati u njihove procese

ideacije kako bi razvili rešenja sa uticajem i održiva rešenja. Isticanje važnosti razmatranja planetarnog blagostanja u njihovom procesu ideacije je od suštinskog značaja za negovanje holističkog pristupa dizajnu.

Radionica bi takođe trebalo da uključi interaktivne prakse koje angažuju učesnike u istraživanju prelaska sa dizajna usmerenog na čoveka ka dizajnu usmerenom ka planeti kao tehniku rešavanja problema. Diskusije bi trebalo da se fokusiraju na principe i kretanja u održivom dizajnu, uz uvide stručnjaka kao što je Sam Huber. Razmišljanja o implikacijama antropocena, razumevanju planetarnih granica i strategijama za održivi dizajn, od ključne su važnosti. Fasilitatori bi trebalo da podstiču interaktivne diskusije i sesije razmene, usmeravajući učesnike u kontinuiranoj ideji usredsređenoj na planetu na osnovu njihovih prethodno dizajniranih predloga vrednosti. Ovo uključuje formulisanje pitanja „Kako bismo mogli“ koja izazivaju postojeće ideje uz pridržavanje kritičkih vodećih principa: odgovornosti, sistematskog pristupa i transparentnosti. Fasilitatori takođe treba da istaknu značajnu ulogu dizajna u uticaju na životnu sredinu, napominjući da odluke u vezi sa dizajnom čine oko 80% ukupnog uticaja proizvoda na životnu sredinu. Važno je naglasiti potrebu da se moderne metode dizajna prilagode evoluirajućim zahtevima životne sredine i društva, podstičući učesnike da razmišljaju inovativno i odgovorno.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- Da li sam integrisao/la elemente održivosti u moj projekat? Na koji način to doprinosi smanjenje štetnog uticaja na životnu sredinu i rešavanje ekoloških problema?
- Koliko dobro je moj projekat usaglašen sa potrebama zajednice i rešava izazove životne sredine u datom kontekstu?
- Koliko moja ideja odgovara potrebama zajednice, promovišući zajedničku odgovornost i transparentnost u rešavanju ekoloških izazova?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Razumeju koncept razmišljanja usredsređenog na planetu koji prevazilazi fokus isključivo na korisnike i obuhvata neophodan pomak ka pristupu usredsređenom na planetu, baveći se posledicama ljudskih akcija na životnu sredinu.
- Sznaju više o postojećim strategijama za implementaciju održivog dizajna, kao i alatima, metodama i postojećim konceptima za povećanje odgovornosti. Kako da primene ove resurse da bi podigli nivo odgovornosti u okviru njihovih projekata.
- Steknu razumevanje odgovornosti i transparentnosti u prepoznavanju da dizajn značajno doprinosi štetnom uticaju na životnu sredinu. Sznaju više o principima dizajna koji su ključni za ublažavanje uticaja na životnu sredinu i društvo.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- Planetarne granice. Stockholm Resilience Centre. <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html>
- Humble, J. (2023, June 17). The design of really big things: Planet-Centric design. The Fountain Institute. <https://www.thefountaininstitute.com/blog/design-of-really-big-things>
- Planet Centric Toolkit (n.d.). Planet Centric Design. <https://cdn2.hubspot.net/hubfs/6362597/Oppaat%20EN/Planet%20Centric%20Design%20toolkit%20-%2025.11.2019.pdf>

6.9. Modul 5: Izrada platforme za saradnju i nove poslovne modele

Sadržaju Modula 5. možete pristupiti preko Platforme zajednice seoskih domaćina/ki: <https://platform.villagehosts.eu/>

Kako i kada se koristi

Modul 5. je dizajniran da tako da opremi seoske domaćine/ke veštinama i znanjem za konceptualizaciju i implementaciju održivih projektnih ideja u njihovim zajednicama. Ovaj modul je posebno vredan kada se razmišlja o poslovnim idejama, za razumevanje dinamika tržišta ili se radi na pripremi za lansiranje novih proizvoda ili usluga. Modul nudi praktični pristup koji pokriva osnove preduzetništva, uključujući marketing, finansije, liderstvo, timsku dinamiku i umrežavanje, fokusirajući se na savremene trendove. Modul je idealan za one koji žele da transformišu slobodno dostupne informacije u korisne poslovne uvide, pružajući solidnu osnovu za svakoga ko kreće na preduzetnički put. Za seoske domaćine/ke je korisno da razviju ili usavrše svoje poslovne modele i strategije, obezbeđujući da su dobro opremljeni za kretanje kroz složenost modernog poslovnog okruženja.

Alati i okviri

Modul uvodi alate i okvire za pomoć u razvoju održivih poslovnih modela. Mapa zainteresovanih strana je suštinski alat za identifikaciju i razumevanje ključnih uticajnih aktera u ekosistemu vašeg projekta, pomažući vam da efikasno izradite strategiju. 3P u Kanvasu održivosti je okvir koji se fokusira na tri P: Ljudi, Planeta i Profit (People, Planet, Profit). Ovaj okvir osigurava da se vaš poslovni model pridržava principa održivosti, balansirajući ekonomsku održivost sa društvenom i ekološkom odgovornošću. Pored toga, Biznis kanvas model je predstavljen kao šablon za strateško upravljanje. Ovaj alat je od neprocenjive vrednosti za razvoj novih poslovnih modela ili dokumentovanje postojećih, pružajući jasan i strukturiran pristup inovacijama poslovnog modela.

Saveti i instrukcije za radionice

Kada vodite radionice na Modulu 5, počnite sa teorijom i diskusijom o izgradnji saradnje i novim poslovnim modelima. Ova sesija bi trebalo da se fokusira na teorijske okvire koji podržavaju platforme za saradnju i inovativne poslovne strategije, pružajući učesnicima sveobuhvatno razumevanje trenutnog poslovnog okruženja. Pratite ovo grupnim radom i diskusijom usredsređenom na studiju slučaja Rural Hub-a. Ova interaktivna sesija bi trebalo da se fokusira na seciranje studije slučaja kako bi se izvukle praktične strategije za poslovne poduhvate učesnika. Podsticati aktivno učešće i kritičko razmišljanje, omogućavajući učesnicima da se angažuju sa materijalom na relevantan način za njihov specifični kontekst. Ovaj pristup osigurava da učesnici ne samo da razumeju teorijske aspekte modula, već i kako da primene ove koncepte u praktičnom, stvarnom okruženju.

Pitanja za samoocenu

Pitanja za razmišljanje za učesnike kako bi internalizovali učenja iz modula:

- Kako efektivno mogu da komuniciram potrebe mog sela i ciljeve projekta onima koji mogu da me podrže i zainteresovanim stranama?
- Da li mogu da identifikujem i obezbedim različite prilike za finansiranje?
- Mogu li sa sigurnošću reći da je moje poslovanje ekološki održivo i da ima pozitivan doprinos egzistenciji na lokalnu?

Ključni zaključci

Nakon upotrebe alata i okvira opisanih u ovom modulu, učesnici bi trebalo da:

- Mogu da prepoznaju i obezbede prilike za finansiranje, koje veštine je potrebno negovati tokom istraživanja, efektivne komunikacije i umrežavanja.
- Sticanje veština u marketingu i strategijama razvoja publike podrazumeva razumevanje ciljnih grupa, upotrebu društvenih medija i pružanje personalizovanih iskustava.

- Razumevanje strateškog planiranja i sprovođenja plana koje uključuje saradnju sa zajednicom, korišćenje lokalnih resursa, stvaranje partnerstava, dugoročno razmišljanje i evaluaciju uticaja.

Preporučeni dodatni resursi za ulaženje dublje u temu:

- Impact networks - film vodič za diskusiju Converge Network. Dostupno na: <https://www.converge.net/toolkit/film-discussion-guide>
- Baza podataka: Društvene inovacije u marginalizovanim ruralnim područjima SIMRA Socijalne inovacije u marginalizovanim ruralnim područjima. Dostupno na: <http://www.simra-h2020.eu/index.php/simradatabase/>
- Morris, D. et al. (2023) 59 najboljih ideja za male biznise u ruralnim oblastima u 2023. godini, Niche Pursuits. Dostupno na: <https://www.nichepursuits.com/small-business-ideas-for-rural-areas/>

7. Platforma OŠSD i onlajn zajednica

7.1 Svrha platforme i opšta upotreba

Platforma OŠSD (www.villagehosts.eu) predstavlja resurs za pojedince i grupe koji žele da daju doprinos razvoju svoje zajednice. Ona pruža praktične savete, deljena iskustava i mrežu podrške onima koji sprovode projekte u svojim selima. Pruža sadržaj, savete, obuku i zajednički prostor. Kao strukturirana inicijativa usmerena na razvoj i angažovanje zajednice, cilj joj je da podrži mala sela uvodeći nove puteve za socijalni, ekonomski i ekološki rast. Zagovara razvoj usluga zasnovanih na ovim vezama, podržanih praktičnim poslovnim modelima koji uzimaju u obzir jedinstvene potrebe i resurse ruralnih područja.

Kako i kada se koristi

Primarni korisnici ove platforme su seoski domaćini/ke. To mogu biti lokalni lideri, preduzetnici ili entuzijastični stanovnici koji su vešti u različitim ključnim veštinama, kako tehničkim, tako i interpersonalnim. Platforma takođe služi širem auditorijumu, uključujući potencijalne investitore, donosiocje odluka, i pojedince iz drugih zajednica, zainteresovane za slične razvojne projekte. Pruža uvide, priče o uspehu i praktična znanja koja se mogu prilagoditi različitim kontekstima. Platformu možete koristiti za:

- **Pregled priča i ažurirane podatke.** Korisnici mogu čitati o iskustvima drugih seoskih domaćina/ki. Ovaj odeljak nudi realističan pogled na to kako izgleda pokretati projekte u zajednici, uključujući uspehe i izazove.
- **Pristup alatima.** Platforma pruža različite izvore koje seoski domaćini/ke mogu smatrati korisnim. Raspon je od smernica kako se nešto radi do pokretanja projekata u zajednici i strategija za uključivanje stanovnika i zainteresovanih strana.
- **Odabir relevantnih kurseva.** Umesto jednog pristupa koji odgovara svima, korisnici mogu da identifikuju specifične oblasti o kojima žele da nauče više i da u skladu sa tim izaberu kurseve. Ova karakteristika platforme prepoznaje raznolikost sela i potrebu za prilagođenim pristupom razvoju zajednice.

- **Učešće u deljenju znanja i diskusijama u zajednici.** Platforma ohrabruje interakciju među korisnicima, dozvoljavajući im da dele savete, pruže povratne informacije i sarađuju na rešavanju pitanja ili na projektima.

Uključivanje u prostor zajednice

Ključna karakteristika platforme za seoske domaćine/ke je „prostor zajednice”, prostor koji je posvećen negovanju interakcije, saradnji i deljenju znanja među seoskim domaćinima/kama. Ovaj virtuelni prostor prevazilazi geografske granice, kreirajući zajedničko digitalno dobro u kojem ideje rastu, iskustva se razmenjuju a inovativna rešenja na zajedničke izazove se rađaju. Prostor zajednice nudi sledeće:

- **Interaktivni forum.** Forum je srce prostora zajednice. Seoski domaćini/ke mogu da objave upite, podele uvide i pruže povratne informacije na ovom mestu susreta. Ovaj interaktivni hab napreduje na različitim iskustvima svojih članova i članica, obuhvatajući širok spektar tema od logističkih izazova do uspešnih priča.
- **Lični profili.** Svaki seoski domaćin/ka mogu da kreiraju detaljan lični profil koji ističe njihove veštine, iskustva i trenutne projekte. Ovi profili omogućavaju pojedincima i pojedinkama da pokažu svoje putovanje i pomognu profesionalcima istomišljenicima, da neguju saradnju i razmene specifične ekspertize.
- **Mapa projekta i seoskih domaćina/ki.** Jedna od najinovativnijih karakteristika je interaktivna mapa. Korisnici mogu da vizualizuju geografski raspored projekata i seoskih domaćina/ki. Ova karakteristika pruža mikro-uvid u postojeće inicijative, omogućavajući korisnicima da pronađu i da se povežu sa projektima i individuama koji su im blizu, da razumeju regionalne trendove i da identifikuju prilike za saradnju ili učenje.
- **Direktno slanje poruka i umrežavanje.** Izvan javne diskusije, prostor zajednice omogućava i privatne razgovore. Seoski domaćini/ke mogu da se jave drugima direktnim porukama, ohrabrujući dublje, fokusiranije razgovore. Ova funkcija je od posebne koristi kada se razgovara o osetljivim temama, planiraju saradnje ili kada se dele poverljivi podaci o napretku.

- **Deljenje resursa.** Prostor zajednice je takođe i skladište resursa. Korisnici mogu da postavljaju relevantna dokumenta, linkove, video zapise i druge materijale za koje smatraju da su korisni, čineći ih dostupnim široj zajednici. Ovakav pristup saradnji, obogaćuje fond resursa, osiguravajući da su vredne informacije lako dostupne.

Vrednost prostora zajednice za seoske domaćine/ke

Aktivnim učešćem u prostoru zajednice, korisnici nisu samo posmatrači već doprinose živoj mreži znanja koja se razvija. To je prostor koji oslikava etos same platforme seoskih domaćina/ki: kolektivni rast kroz podeljeno znanje i međusobnu podršku.

Prostor zajednice je dinamički ekosistem koji nudi višestruke pogodnosti:

- **Saradničko učenje.** Deleći uspeh i neuspeh, seoski domaćini/ke učestvuju u formi kolektivnog učenja koje je praktično i utemeljeno u iskustvima iz stvarnog života.
- **Prilike za umrežavanje.** Prostor je prepun mogućnosti za profesionalno umrežavanje, mentorstvo i saradnju, pomažući seoskim domaćinima/kama da prošire svoj sistem podrške.
- **Inovacija i rešavanje problema.** Kada različiti umovi sarađuju, javljaju se inovativna rešenja. Prostor zajednice je istraživački centar u kojem korisnici mogu da razmenjuju ideje dobijajući povratne informacije i sveže perspektive za njihove izazove.
- **Emocionalna podrška i motivacija.** Možda manje opipljiv, ali podjednako važan, osećaj zajedništva i zajedničke svrhe je emocionalna bova za seoske domaćine/ke, posebno kada se suočavaju sa preprekama ili se osećaju izolovano.

7.2. Platforma kao resurs za program obuke

Platforma za seoske domaćine/ke (<https://platform.villagehosts.eu/>) je resurs za trenere koji pripremaju uticajne seoske domaćine/ke. Platforma pruža različite alate, uvide i prilike za saradnju, a sve je dizajnirano tako da unapredi proces obuke.

Platforma pruža materijale za obuku, uključujući sveobuhvatne module, studije slučaja i scenarije iz stvarnog života, koje treneri mogu da koriste kako bi obogatili svoje sesije.

Pored materijala za obuku, platforma služi kao centar za kontinuirano učenje i praćenje najnovijih trendova i najboljih praksi za seoske domaćine/ke. Treneri mogu da steknu uvide iz iskustava i strategija koje dele seoski domaćini/ke sa najboljim učinkom, integrišući ove prakse i testirane pristupe u svoje obuke. Takođe, platforma podstiče zajednicu prakse, omogućavajući trenerima da se povezuju s kolegama, diskutuju o idejama, sarađuju na projektima, pa čak istražuju mogućnosti partnerstva za zajedničku organizaciju obuka ili razvoj novih obrazovnih materijala.

Interaktivni alati i tehnologije platforme dodatno poboljšavaju iskustvo obuke. Funkcije poput anketa, kvizova i tabli za diskusije čine učenje zanimljivijim i omogućavaju povratnu informaciju u realnom vremenu. Virtuelna podrška obuci platforme, uključujući virtuelne prostorije za sastanke i deljenje multimedijalnog sadržaja, neprocenjiva je za modele obuke na daljinu ili hibridne modele obuke. Dodatno, platforma olakšava prikupljanje povratnih informacija, omogućavajući trenerima da usavrše svoj pristup na osnovu recenzija učesnika i pristupe resursima za sopstveni profesionalni razvoj.

8. Rezime Priručnika

Priručnik pruža pregled metodologija, saveta, strategija i alata koje mogu biti korisne za one koji su uključeni u projekte usmerene na oživljavanje ruralnih područja kroz inovativne metode i saradničke napore. Akcenat je stavljen na osnaživanje lokalnih zajednica, podsticanje saradnje i iskorišćavanje snage društvene inovacije. Dokument služi kao skladište znanja o ruralnim inovacijama i digitalni prostor za sastanke zainteresovanih strana, premošćujući praznine i olakšavajući razmenu znanja.

U ruralnom razvoju i društvenoj inovaciji, iskorišćavanje postojećih veština uz integrisanje novih metodologija je od suštinskog značaja. Ovaj Priručnik ističe važnost pristupa holističkog razvoja. Sa naglaskom na ko-kreaciji, društvenoj inovaciji i izgradnji zajednice, seoski domaćini/ke se podstiču da spoje svoje prethodne veštine sa ovim novim metodologijama, što dovodi do značajnih rezultata u njihovim zajednicama.

9. Prilozi

Ovaj odeljak osigurava da čitaoci imaju pristup svim neophodnim resursima, terminima i referencama koje mogu pomoći u njihovom razumevanju i primeni metodologija i rezultata projekta.

Rečnik termina

S obzirom na specijalizovanu prirodu projekta, nekoliko termina i žargon, korišćeni su u čitavom Priručniku. Ovaj pododeljak će dati definicije ovih termina kako bi se osigurala jasnoća i podstaklo razumevanje.

- **Seoski domaćin/ka:** Pojedinci/ke ili entiteti koji igraju ključnu ulogu u ruralnim područjima i deluju kao katalizatori pozitivnih promena. Oni prepoznaju prilike, povezuju lokalne aktere i razvijaju projekte radi oživljavanja i održanja malih sela.
- **Otvorena licenca:** Licenca koja promovise i poštuje otvoren pristup. Dopušta kopiranje, distribuciju, prikazivanje i modifikaciju, pod specifičnim uslovima.
- **Društvena inovacija:** Novo rešenje za društvene probleme koje je efektivnije, efikasnije, održivije ili pravednije od postojećih rešenja. Od nje koristi ima društvo kao celina a ne pojedinci.
- **Priručnik:** Uputstvo ili smernice koje pruža detaljne informacije, instrukcije ili metodologije na specifičnu temu.
- **Manifest:** Javna izjava namera, motiva ili stavova. Manifest precizira principe i viziju pokreta.
- **Ruralna renesansa:** Fenomen gde društvena i ruralna preduzeća stvaraju održive načine života i generišu pozitivan društveni uticaj u malim selima, suprotstavljajući se efektima depopulacije.
- **Mapiranje resursa:** Strategija za identifikaciju i analizu postojećih resursa kao što su ljudi, usluge, prirodni resursi i tehnologije. To unapređuje društvene, kulturne, prirodne i ekonomske potencijale oblasti.

- **Ruralni aktivatori:** Pojedinci/ke ili grupe koji preduzimaju proaktivne korake da bi doveli do pozitivne promene u ruralnim područjima. Oni često rade na podmlađivanju zapuštenih oblasti, dajući im novi život.
- **Društvene inovacije karakteristične za lokaciju:** Društvena inovacija ukorenjena u potrebama, karakteristikama i kontekstu određenog mesta ili zajednice.

Saveti o finansiranju, resursima i partnerstvima

U srcu svakog uspešnog projekta zajednice leži strateško trojstvo: finansiranje, resursi i partnerstva. Dok krećete na plemenito putovanje ruralnih društvenih inovacija, ovo poglavlje vam donosi savete, vodi vas kroz puteve za prikupljanje finansijske podrške, mobilizaciju resursa i stvaranja partnerstava koji su životna snaga inicijativa koje pokreće zajednica.

Partnerstva su kamen temeljac obogaćivanja zajednice, nudeći simbiotski odnos koji podstiče napredak i inovacije. Putovanje počinje prepoznavanjem suštinske vrednosti partnerstava i razumevanjem da ovi savezi neguju zajedničku odgovornost i kolektivno osnaživanje svih zainteresovanih strana. Identifikovanje potencijalnih partnera zahteva oštro oko za sinergiju; lokalna preduzeća, obrazovne institucije, nevladine organizacije i državni organi su potencijalni saradnici, od kojih svaki ima jedinstvena sredstva koja bi mogla biti ključna za uspeh vašeg projekta.

Priprema je vaš najpouzdaniji saveznik kada je sve spremno za slanje upita za partnerstvo. Izrada privlačnog predloga za partnerstvo čini značajnu razliku; ovaj dokument treba da bude u skladu sa vrednostima potencijalnog partnera, naglašavajući zajedničku korist i zajedničku viziju koja vas povezuje. Dok se krećete po sporazumima, zapamtite da to nisu puki ugovori, već osnova međusobnog poštovanja i saradnje, dizajnirani da neguju i održavaju dugoročne odnose. I to nije kraj; partnerstva katalizuju angažovanje zajednice, služeći kao svetionik koji privlači različite grupe, ujedinjujući ih u osnaživanje obrazovanja.

Resursi. Materijalni i nematerijalni resursi su zupčanici koji pokreću vaš projekat. Počnite sa temeljnom procenom, popisom onoga što vaša lokalna zajednica nudi. To je kao da sastavljate slagalicu, identifikujete šta je dostupno i tačno odredite šta nedostaje. Ovaj holistički pogled na stvari je ključan za premošćivanje jaza, bilo kroz mobilizaciju lokalnih sredstava kao što su prostori i stručnjaci ili obezbeđivanje nenovčanih doprinosa, koji dodaju vrednost bez finansijskog opterećenja.

Ipak, svet izvan vašeg sela poseduje neiskorišćene mogućnosti. Vladine i nevladine organizacije često daju grantove ili donacije, čekajući inicijative poput vaše, da im udahnu život. Trebalo bi da pružite ruku i doprete do ovih spoljnih tela sa zahtevom koji odražava težnje vaše zajednice. I pored svega ovoga, kreativnost je vaš adut. U svetu inovacija, rešenja dolaze u različitim oblicima – digitalne platforme, zajednički resursi ili čak materijali sa novom namenom – svako otvara nove mogućnosti za vaš program obuke.

Finansiranje je puls vašeg projekta, siguran tok novca osigurava vitalnost i održivost. Počnite sa jasnim razumevanjem troškova, mapirajući svaki trošak da biste napravili nacrt budžeta koji odražava finansijski plan vaših aktivnosti. U vašem selu, duh jedinstva može se pretvoriti u uspeh u prikupljanju sredstava. Lokalni događaji, kampanje i društvene mreže više su od načina finansiranja; oni pozivaju na solidarnost zajednice, tkajući mrežu lokalnih pokrovitelja predanih vašem cilju.

Izvan granica vašeg mesta, svet je rezervoar finansijske podrške. Grantovi, sponzorstva i privatne donacije čekaju da budu usmereni ka vašem selu. Svaki od njih zahteva jedinstven pristup, od izrade ubedljivih predloga za grantove do negovanja trajnih odnosa sa donatorima. I usred finansijske plime i oseke, transparentnost stoji kao vaš vodeći princip, posvećenost odgovornosti koja vam donosi nepokolebljivo poverenje vaše zajednice.

10. Zahvalnice

Uspeh i realizacija svakog projekta predstavlja zajednički napor; ovaj projekat nije izuzetak. Ovaj odeljak je posvećen prepoznavanju i izražavanju zahvalnosti svim onima koji su doprineli svojim vremenom, stručnošću i resursima da bi udahnuli život viziji ovog projekta.

OŠSD projekat je zajednički poduhvat koji okuplja različite partnere. Ovi partneri, u rasponu od lokalnih organizacija do akademskih institucija, donose jedinstvenu snagu. Njihova kolektivna ekspertiza osigurava da projekat bude holistički, koji se bavi višestrukim aspektima ruralnog razvoja. Ove saradnje nisu samo transakcijske, već su izgrađene na međusobnom poštovanju i zajedničkoj viziji budućnosti ruralnih zajednica:

- **Casa Netural** (https://benetural.com/en_GB/): Casa Netural, osnovana je 2012. godine u Materi, Italija, je počela kao ruralni zajednički prostor za rad a pretvorio se u zajednički prostor za život, koji je ugošćavao inovatore iz celog sveta kako bi sarađivali na lokalnim projektima i pomogli razvoju zajednice. Organizacija podržava projekte koji unapređuju ekonomije deljenja, saradničke metode rada i upravljanje zajedničkim prostorom, promovišući razmenu veština i znanja na nacionalnom i internacionalnom nivou. Casa Netural je razvila metod „Netural inkubator”, pomažući pojedincima i organizacijama u usavršavanju poslovnim modela i izradi prototipa novih usluga, a vodi i Akademiju Netural za obuku u oblasti upravljanja poslovnim projektima. Ključne osobe su Andrea Poaleti, arhitekta i društveni preduzetnik koji je suosnivač organizacije Casa Netural i Wonder Grottole. Organizacija igra ključnu ulogu u društvenim inovacijama, ruralnom zajedničkom prostoru za rad i urbanoj i ruralnoj regeneraciji i aktivno se angažuje na društvenim mrežama i u izgradnji zajednice.

Saradnici na projektu iz Casa Netural: Andrea Poaleti (Projektni menadžer na projektu OŠSD, fasilitator partnera, trener), Džon Takara (Strateški konsultant na projektu OŠSD), Roko Pisili (Junior projektni menadžer na projektu OŠSD, trener), Samuele Bijadoni (Strateg za komunikaciju).

- **Materahub** (<https://www.materahub.com/>): Upravlja međunarodnim pilot projektima za podršku kulturnim i kreativnim industrijama, fokusirajući se na inovacije i procese inkluzije i podstičući novu preduzetničku viziju za suočavanje sa savremenim izazovima. Organizacija sprovodi nekoliko međunarodnih aktivnosti za građenje kapaciteta, omogućavajući razmenu veština između lokalnih i međunarodnih stručnjaka, preduzetnika i kreatora politika, uz podršku evropskih programa kao što su Erasmus+, Cosme, Interreg i Horizon 2020. Od 2010. godine, Materahub je posrednička organizacija za Evropski program Erasmus za mlade preduzetnike i, od 2014. godine, italijanski domaćin za Creative Business Cup, međunarodno takmičenje za kulturne i kreativne industrije. Član je kreativnog okruženja Pulja i klastera kulturnih i kreativnih industrija Basilicata Creativa. Materahub je takođe uključena u međunarodne mreže kao što su CARP mreža, koja promovise kulturne rute o praistorijskoj umetnosti, Evropska kreativna poslovna mreža, Evropska mreža kreativnih centara, ENCATC, a od 2022. godine je deo EIT KIC Kultura i kreativnost

Saradnici na projektu iz Materahub-a: Sara Simeone, Beki Ričez, Hai Lai Noejen, Eleonora Santini.

- **Radošā partnerība** (<https://www.radosapartneriba.lv/>): Ciljevi organizacije su razvoj umetnosti, dizajna, kulturnog obrazovanja i stvaralaštva dece i odraslih sprovođenjem novih inicijativa; sprovođenje domaćih i međunarodnih projekata umetnosti, dizajna i kulturnog razvoja; učestvuje i sprovodi istraživačke aktivnosti i projekte u oblasti umetnosti, dizajna, kulturnog obrazovanja. Organizacija upravlja kulturno-umetničkim događajima: kursevima ličnog razvoja, letnjim kampovima, programima stalnog i stručnog usavršavanja, umetničkim simpozijumima, takmičenjima, festivalima i

seminarima za decu i odrasle. Organizacija sarađuje sa pojedincima i organizacijama u Letoniji i inostranstvu. Članovi organizacije obavljaju naučnoistraživačku delatnost. Projekti variraju od učešća jedne osobe na projektu do projekata sa 30 plaćenih osoba i više od 100 učesnika.

Saradnici na projektu iz Radošā partnerība: Dr. Aija Freimane (Projektna menadžerka, istraživačica i trenerica, vođa razvoja Okvira kompetenci); Nora Freimane (Trenerica), i Paula Gunara Benuža (Trenerica).

- **Stowarzyszenie KobieTY** (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100069633309072>): KobieTY je neprofitna, apolitična i nevladina obrazovna organizacija koja je inkluzivna i otvorena za sve, fokusira se na različitost, jednakost i reaktivnost zajednice. Organizacija naglašava nenasilnu komunikaciju, ekosistemsko razmišljanje i globalno obrazovanje kako bi podstakla pozitivne društvene promene. Njegova misija je da osnaži pojedince da postanu akteri ove promene, rešavajući potrebe lokalne zajednice kroz inovativne projekte. KobieTY zagovara celoživotno učenje kroz metode neformalnog obrazovanja i transkulturalno izražavanje i podržava međugeneracijski pristup koji uključuje mlade, odrasle i starije. Pored toga, organizacija aktivno promovise volonterizam na lokalnom i međunarodnom nivou.

Saradnici na projektu iz KobieTY: Klaudija Latek (Projektna asistentkinja i istraživačica), Jerži Lepkovski (Trener) i Henrik Stavicki (Projektni menadžer).

- **FUNDACIO PRIVADA ELISAVA ESCOLA UNIVERSITARIA**: ELISAVA Škola za dizajn i inženjering, Barselona, koja je deo Univerziteta Pompeu Fabra, centar je za istraživanje i akademsku delatnost sa fokusom na tehnološke i društvene inovacije kroz dizajn. Institucija nudi diplomatske i postdiplomske programe u različitim disciplinama dizajna, naglašavajući održivi, etički i razvoj dobrostanja. ELISAVA Istraživački centar, koju je prepoznao Generalitata de Catalunya kao novu istraživačku

grupu u nastajanju, radi u naprednim laboratorijama i objektima, podstičući živu zajednicu istraživača posvećenih društvenim inovacijama i transferu talenata. Škola se snažno fokusira na društvene inovacije, što pokazuje kroz inicijative kao što su „Dizajn za stvaranje grada“ i „Naseljavanje praznine“, koje istražuju scenarije saradnje u gradovima i bave se evropskim demografskim promenama. Ključne ličnosti poput Darije de Seta i Alberta Fustera predvode ove napore, integrišući dizajn sa društvenim naukama, inženjeringom i arhitekturom kako bi kreirali uticajne projekte vođene zajednicom. Saradnici na projektu sa Univerziteta Elisava: Masimo Menikini (Projektni menadžer, trener, Menadžer izrade platforme na projektu), Ivan Paz (Programer na projektu izrade platforme, istraživač), Elena Elizondo Nieva (Dizajnerka platforme, istraživačica), Deniz de Spirito (Gostujuća istraživačica iz UNIFI – eksterna volonterka; dizajnerka seta alata, istraživačica), Albert Fuster (Istraživač), Daria de Seta (Istraživačica), Seržio Bogunja (Istraživač).

- **HOLIS** je interdisciplinarna zajednica za saradnju i učenje koja radi na najkritičnijim ekološkim i društvenim izazovima našeg vremena. Mi smo grupa dizajnera, istraživača, kreatora, umetnika i fasilitatora koji teže promenama kroz saradnju i kolektivnu inteligenciju. Naše radionice i kursevi specifični za lokaciju, bave se globalnim problemima velikih razmera rešavanjem problema u saradnji sa našim partnerima. Naš rad takođe kombinuje istraživanje, održavanje radionica, razvoj proizvoda i konsultacije kako bismo pomogli klijentima da postignu svoje ciljeve održivosti.

Saradnici na projektu iz Holis-a: Simona Mankuzi i Dominika Majevska (Primarne fasilitatorke procesa izrade Manifesta), Justina Turek (Projektna menadžerka, trenerica i Urednica Manifesta), Marton Gostonji (Istraživač i dizajner trening materijala) i Maksim Deduškov (Trener).

- **Centar za društveno odgovorno preduzetništvo – CDOP** (<https://cdop.rs/en/>): Glavni cilj CDOP-a je kontinuirano prepoznavanje društveno odgovornih preduzetničkih ideja, pojedinaca i organizacija i aktivna podrška kroz edukativne i

razvojne aktivnosti. Na taj način kontinuirano podržavamo društvo i ljude u realizaciji kreativnih, društveno odgovornih i održivih ideja i projekata. Centar predstavlja inkubator za kreiranje inovativnih, društveno odgovornih ideja, mesto gde pojedinci mogu da razviju svoje potencijale da realizuju svoje ideje i na taj način unaprede kvalitet svog života. CDOP prepoznaje društveno odgovorne ideje, pojedince i organizacije, aktivno ih podržava kroz svoje obrazovne i razvojne programe i predstavlja kreatora društveno odgovornog okruženja.

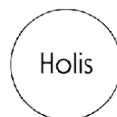
Saradnice na projektu CDOP-a: Dragana Tomić Pilipović (Projektna menadžerka, istraživačica i trenerica) i Sanja Milosavljević (trenerica).

- **Džon Takara** (<https://thackara.com/>): Poznati pisac, savetnik i producent događaja sa više od trideset godina iskustva u istraživanju prakse održive zajednice na globalnom nivou, koje deli kroz knjige, blogove, razgovore i događaje. Autor je nekoliko knjiga, uključujući „Kako napredovati u narednoj ekonomiji“ ("How To Thrive In The Next Economy"). Uredio je brojne uticajne događaje u oblasti dizajna i inovacija, kao što su konferencija „Doors of Perception“ i „Dott07“ u Velikoj Britaniji. Takarina karijera uključuje uloge urednika časopisa, dopisnika o dizajnu i suosnivača Design Analysis International, koja organizuje događaje u važnim prostorima kulture. Bio je na akademskim pozicijama, uključujući mesto Direktora istraživanja na Kraljevskom koledžu umetnosti i mesto prvog Direktora holandskog instituta za dizajn. Takara je gostujući profesor i viši saradnik na nekoliko prestižnih institucija, fokusira se na ponovno povezivanje urbano-ruralno i društveni, ekološki i relacioni dizajn.

Open School
for Village Hosts

villagehosts.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ovaj projekat se finansira uz podršku Evropske komisije. Ova publikacija odražava samo stavove autora i Komisija nije odgovorna za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u ovom dokumentu.